

პროლეტარიატის

ბრძოლა

კავკასიის კავშირის ორგანო რ. ს.-დ. მ. პ.

№ 11.

15 (28) აგვისტო 1905 წ.

№ 11.

მეფის მანიფესტი და ხალხის რევოლუცია.

შეკრთა მეფის მთავრობა. გატყდა მისი სიამაყე. მან საქვეყნოთ გამოაცხადა „საერო კრების“ მოწვევა, მან აშკარათ აღიარა თავისი თავის დამარცხება,—დაუძღურებული მეფე შერიგებასა გვთხოვს! დიახ, სწორეთ ასე უნდა შევხედოთ სასაცილო მანიფესტს სასაცილო მეფისა.

დრო იყო, როცა ლიბერალები მუხლომდრეკით ევედრებოდნენ მეფეს: ცოტა რამ „საერო კრება“ გვიწყალობო. მაშინ მეფე სხვა „გუნებაზე“ გახლდა და მკაცრი უარით უპასუხა: „უაზრო ოცნებას“ თავი დაანებეთო! ან ვისი შეეშინდებოდა: პროლეტარიატი ხმას არ იღებდა; გლეხობა მეფის სახელსა ლოცავდა, და ლიბერალები ხომ სათვალავში მოსატანიც არ იყო,—ერთი თითის დაქნევა—და ყველა სროლებში მიიმაღებოდა...

მაგრამ „დრონი იცვალნენ“. პროლეტარიატი ამოძრავდა და რაზმებათ ეწყობა; გლეხობამ თვალი გაახილა და პროლეტარიატის გარშემო იკრიბება; რევოლუციის ტალღები იზრდება და მეფის ტახტისკენ მიექანება... ლაპარაკი არ უნდა, რომ მეფეს „გუნება“ შეეცვლებოდა. და აი, იგივე მეფე, რომელიც „საერო კრებას“ „უაზრო ოცნებას“ ეძახდა,—დღეს საჯაროთ გადმოშვებოდა და თავისივე ხელით გვაწვდის იმავე „საერო კრებას“. ის, რაც ათ წელიწადს ვერ გააკეთეს „განათლებულმა“ ლიბერალებმა, ერთი დაკვრით შეასრულა „განათლებელმა“ პროლეტარიატმა. და ეს იმიტომ, რომ მეფის მთავრობა უფროსის რევოლუციას, ის სიკვდილსა ხელავს თავისივე თვლით და წვრილად დათმობით უნდა მოიხმროს აჯანყებული ხალხი. მეფემ იცის, რომ ნიადაგი უტყდება მას,—და ზემოდან რეფორმებით უნდა დააპაინკოს თავისი დაფუტურობებული ტახტი. მეფემ იცის, რომ ხალხი უფლებებს თხოულობს, მან იცის, რომ ხალხი სიკვდილით ემუქრება,—და „საერო კრებით“ უნდა ჩააცხროს ძლიერ-მოსილი მოძრაობა, „საერო კრებით“ უნდა განაგრძოს თავისი ბინძური არსებობა.

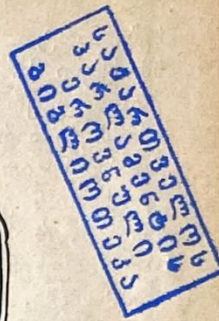
რევოლუციის შეფერხება—აი რა მიზანი აქვს მეფის მანიფესტს. თვითმპყრობელობის გამაგრება—აი რას უნდა ემსახუროს „საერო კრება“. ასე ატყუებენ ქვეყნის მთავრობის ავაზაკები!

დავიწყეთ თუნდა იქიდან, რომ მანიფესტი მეფისაა. აქედანვე ეტყობა, რომ კეთილი არა იქნება რა: ძალღი-საგან ბატონი არ დაიბადება—მეფისაგან სიკეთე არა იქნება რა. მარა გადავხედოთ შინაარსს. რა უფლება აქვს

„საერო კრებას“, ან, როგორც მანიფესტი უწოდებს—„სახელმწიფო სათათბიროს“, აქვს თუ არა მას გადა-მჭრელი ხმის უფლება, შეუძლია თუ არა სახელმწიფო საქმეების გადაჭრა? მანიფესტი ამბობს, რომ არაო. მას მხოლოდ სათათბირო ხმა ეძლევა და მხოლოდ თათბირი შეუძლიან ამ კითხვებზე. კითხვების გადაჭრა კი მეფისა და მისი ჩინოვნიკების საქმეაო. მაშ ვინ გამოსცემს კანონებს, ვინ გააწერს სახელმწიფო ხარჯებს, ვინ გადასჭრის ომსა და ზავს, ვინ გაუწევს კანტროლს მინისტრებს? მეფე, მეფე და კიდევ მეფე! „საერო კრება“ მხოლოდ ითათბირებს ამაზე... და რომ არავითარი ექვი არ დაგვრჩეს ამის შესახებ, მანიფესტი პირდაპირ გვიცხადებს: სახელმწიფოს ძირითადი კანონები ხელშეუხებლათ დარჩება და თვითმპყრობელი მეფე ისევ თვითმპყრობელი იქნებაო. ეს ის მეფე, რომელმაც ხელფეხზე ბორკილი დაგვადო, პირზე—კლიტე და სიმშოლობის ლუკმათ გა-დაგვაქცია! ეს ის მეფე, რომელმაც ჩვენი ადამიანური ღირსება, ჩვენი წმიდათა-წმიდა ათასჯერ ფეხქვეშ გასთე-ლა და ზედ გადაიარა! ამ მეფეს უნდა დაექვემდებაროს თურმე „საერო კრება“! ამას ეძახიან თურმე „ხალხის განთავისუფლებას“!

მარა ეს კიდევ არაფერი. მართალია, „საერო კრებას“ გადამჭრელი ხმა არა აქვს, მარა, ავით თუ კარგათ, მაინც „საერო კრებაა“—კითხვებს თუ არ გადააჭრე-ნებენ, ისე მაინც ალაპარაკებენ,—ესეც დიდი რამეა მე-ფის მთავრობისგან. საქმე იმაშია, რომ, მანიფესტის ძა-ლით, ჩვენ, პროლეტარებს, უფლება არა გვქონია „სა-ერო კრების“ არჩევის, ჩვენ თურმე ვერ გავგზანით იქ ჩვენს კაცებს ჩვენ ინტერესებზე სალაპარაკოთ! აი რა გაგიჟებით ვცვარებივართ საყვარელ მეფის მთავრობას! და განა მართო ჩვენ? ესევე ბედი სწევია მთელ ხელ-მო-კლე გლეხ-კაცობას, ქალაქების წვრილ ბურჟუაზიას და ყველა ქალებს. მანიფესტის სიტყვით არცერთ ამთავანს არ ექნება საარჩევნო ხმა! ზოგიერთა გაზეთები-კი მაინც გასჩხავიან: „საერო კრების“ წევრები „ხალხის წარმო-მადგენლები“ იქნებიანო! საბრალონი! ნეტა ვის ატყუებენ? მართალია, მანიფესტი რაღასაცა ჩმახავს გლეხებზე და „საარჩევნოთ“ იწვევს სოფლებს; მარა თუ სახეში მივი-ღებთ, რომ არჩევნები არაპირდაპირი იქნება, რომ გლე-

*) მეფეს არ მოსწონს სიტყვა „საერო კრება“, მას სძულს ერიც და მისი კრებაც. ალბათ ამიტომ, რომ ეს სიტყვა გან-დევნა თავისი მანიფესტიდან და მის ნაცვლათ „სახელმწიფო სა-თათბიროსა“ ხმარობს. ჩვენ მაინც „საერო კრება“ გვინდა ვინმე-როთ... მთავრობის გასაჯავრებლათ.

F 14759

16348

ხები მარტო სასოფლო ხმოსნებს ამოირჩევენ, სასოფლო ხმოსნები მარტო სამაზრო ხმოსნებს, სამაზროები — მარტო საგუბერნიო ხმოსნებს და მხოლოდ საგუბერნიო ხმოსნები აირჩევენ „საერო კრების“ დეპუტატებს; თუ სახეში მივიღებთ აგრეთვე, რომ საგუბერნიო ხმოსნებს გლეხებიან ერთად ხაზინ-მემამულეების ხმოსნებიც აირჩევენ, რომლებიც, კანონის ძალით, უფულო მგელი უნდა იყვნენ გლეხების ხმოსნებზე; თუ სახეში მივიღებთ ამ ოთხ-ეტაჟიან არჩევნებს და არ დავავიწყებთ, რომ წარმომადგენლის ამრჩევლებში ხაზინ-მემამულეების კაცები უფრო მეტი იქნება, — მაშინ თავისთავად დავინახავთ, რომ გლეხების საარჩევნო ხმა ცარიელი სიტყვაა, ქვეყნის მოტყუებაა და მეტი არაფერი; ეს კაცის წყალზე წაყვანაა, წყლის არ დაღვინება და თანაც მადლობის მოთხოვნა მოტყუებულისგან. აი, რა „ფოკუსებით“ უნდა დააკმაყოფილონ მრავალტანჯული გლეხკაცობა!

როგორცა ხედავთ, გლეხკაცობასაც იგივე ბედი ეწვევა, როგორც პროლეტარიატს, ისიც ისევე უბოძოთ დარჩება, როგორც პროლეტარიატი. მანიფესტის სიტყვები კი ცარიელი დაპირებაა, გლეხობის მასხარათ აღდება და მეტი არაფერი...

მაშ ვინ აირჩევს „საერო კრებას“? მემამულეები, ხაზინები, სხილი ვაჭრები, დიდი სახლის პატრონები და... პოლიციელები. მხოლოდ ესენი და მეტი არაფერი! ასე ამბობს მანიფესტი. ეს კი ისეთი კაცებია, რომლებიც ისედაც მეფის გარშემო ტრიალებენ. აი ვისთან ეძებს კავშირს დაუძღურებელი მთავრობა...

ასეთია მეფის მანიფესტი.

როგორცა ხედავთ, „საერო კრება“ ტახტის გასამგრებლათ ყოფილა მოვლინებული. ხალხის აღაგმვა, აი რას უნდა ემსახუროს „საერო კრება“. „ხალხის განთავისუფლება“ და სხვა ამისთანები კი სიტყვის მასალა ყოფილა და მეტი არაფერი.

ცხადია აგრეთვე, რომ ყველა ის, ვინც მონაწილეობას იღებს „საერო კრებაში“, თავისდა უნებურათ ამგვრებს თვითმპყრობელობას — სულ ერთია ლიბერალი იქნება ეს თუ „მეუმცირესე“. ცხადია, მაშასადამე, ისიც, რომ სრულიად სწორე გზას ადგანან ბაქოს მუშები, როცა ისინი საჯაროთ აცხადებენ: „იმათ, ვინც ასეთ საერო კრებაში შევა და ბულივინის ბრძანებით იმოქმედებს, ჩვენ გადაჭრით ვუცხადებთ, რომ ისინი ხალხის ინტერესების გამყიდველი და მეფის მთავრობის თანაშემწენი შეიქნებიან...“)

ასე აპაჩინებენ მეფის ტახტს მთავრობის ავაზაკები, ასე უნდათ ჩააცხრონ ხალხის რევოლუცია!

დიახ, ასე ფიქრობს მეფე, ასე მოქმედობს მეფე. მარა მეფე ბკობდა, ხალხი იცინოდა — იტყვიან ხოლმე ფილოსოფოსნი. მაშინ როდესაც მეფის მთავრობა ასეთ ფაცი-ფუცშია, როცა ის ხელს უწყდის სოფლისა და ქალაქის მდიდრებს, „საერო კრებათ“ იწვევს მათ, და ასე მოტყუებით ფიქრობს ძველი ბატონობის შერჩენას, — რევოლუციის ტალღები მალა და მალა იწვეს და გადარეკხას უქალის მეფის ტახტს. აჯანყება სოფლებში, აჯანყება ქალაქებში, „ლალატი“ ჯარში, „ლალატი“ ფლოტში — აი რა ძალით მოექანება ხალხის რევოლუცია. აი ვის უნდა გაუსწოროს ანგარიში მეფის „საერო კრებამ“.

*) № 120 მოწინავე მუშის რეზოლუცია. „პრ. ბრძოლა“ № 9.

ხალხის რევოლუცია — აი ის დიდი ძალა, რომელიც მრისხანე იერიშით მადის თვითმპყრობელობაზე და ძირიანათ უარყოფს მეფის მანიფესტს მისი „საერო კრებით“.

როგორ შევხვდეთ ამ მოვლენას, რა ვაკეთოთ ჩვენ, სოციალდემოკრატებმა — აი რაშია კითხვა.

პასუხი თავისთავად ცხადია. დღეს, როცა მეფის მთავრობა გონს მოდის, როცა ის სულს იდგამს, ბნელ ძალებს გარშემო იკრებს, „საერო კრებას“ იწვევს და თავი ამოდებით ცდილობს თავისი ტახტის გამაგრებას — ჩვენი ვალაია სათავეში მოვექცეთ ხალხის რევოლუციას; ჩვენი ვალაია უარყოფით ყოველივე გაუბედაობა, სისწრაფით და გადაჭრით ვიმოქმედოთ — არასდროს არ გამოგვადგება სისწრაფე ისე, როგორც დღეს! ჩვენი ვალაია გზაკვალი აურიოთ მთავრობას და პლანები ჩაუშალოთ მას. ჩვენი ვალაია მკაცრი ბოიკოტი გამოუცხადოთ „საერო კრებას“ ვებრძოლოთ ყველას, ვინც მონაწილეობას მიიღებს არჩევნებში და სამუდამოთ ჩაეშალოთ ეს მეფის მთავრობის თვალთმაქცობა; ჩვენი ვალაია მოძმეებს დავუბრუნებთ, რომ ჩვენთვის სახალხო დამფუძნებელი კრებაა საჭირო და არა რაღაც „საერო კრება“; რომ დამფუძნებელ კრებას მხოლოდ საყოველთაო, თანასწორო, პირდაპირი და ფარული არჩევნები მოგვცემს; რომ ასეთი არჩევნების მოწყობა მხოლოდ დროებით რევოლუციონურ მთავრობას შეუძლიან და დროებით რევოლუციონურ მთავრობას კი მხოლოდ საერთო აჯანყება მოგვცემს; ჩვენი ვალაია დღესვე ხელი მოვკიდოთ საერთო აჯანყების მოწყობას; ჩვენი ვალაია ერთდროულათ გავილაშქროთ მტერზე და ძირიანათ მოვსპოთ მისი ტახტი: უმუშევრობა ქალაქებში, შიმშილობა სოფლებში, მობილიზაცია მთელ რუსეთში და მთავრობის ზეგუჟრათ გახრწნა — აი ის ნიადაგი, რომელზედაც თავისთავად შენდება ხალხის აჯანყება, და ჩვენი ვალაია შევგნებულათ მოვაწყოთ ეს აჯანყება. აი რა უნდა ვაკეთოთ ჩვენ.

მეტყვიან: ყველგან ერთნაირათ არ ღელავს პროლეტარიატი და არც ერთნაირათაა ის მომზადებული. სრული ჭეშმარიტებაა! მარა რა გამოდის აქედან? მხოლოდ ის, რომ პროლეტარიატის გალაშქრება ყველგან ერთნაირათ არ დაიწყება. ყელამ იცის, რომ სამნაირი სახე აქვს რევოლუციონურ გამოსვლას: გაფიცვა, დემონსტრაცია და აჯანყება; და არაფინაც არ ამბობს, რომ ყველგან აჯანყებით უნდა დაიწყოს ბრძოლის ველზე გამოსვლა. საქმე მხოლოდ იმაშია, რომ ეს გალაშქრება, რომელიც ერთგან აჯანყებით დაიწყება, მეორეგან — დემონსტრაციით და მერე აჯანყებაზე გადავა, მესამეგან გაფიცვით და მერე დემონსტრაცია — აჯანყებათ იქცევა, — საქმე იმაშია, რომ ეს გალაშქრება **ერთდროული** დარჩეს, ერთსა და იმავე დროს ადგეს პროლეტარიატი და, ირგვლივ შემოერტყას მეფის მთავრობას. დიახ, საქმე მხოლოდ იმაშია.

ერთდროული და მოწყობილი გალაშქრება — აი რა გვინდა ჩვენ.

ჩვენ არ გვინდა, რომ ერთ რომელიმე კუთხეში ადგეს ხალხი მაშინ, როცა მეორე და მესამე კუთხეში ყველა გაჩუმებულია. ჩვენ არ გვინდა, რომ, ვსაქვათ, კავკასია აჯანყდეს მაშინ, როცა შიდა რუსეთში ჩამი ჩუმიც არ ისმის; სხვა კუთხეებიდან ჯარს გადმოიყვანენ და სისხლში ჩაახრჩობენ კავკასიის აჯანყებას. დიახ, ჩვენ არ გვინდა დაშლილი და ნაწილ-ნაწილი გალაშქრება, — ცალკე გალაშქრებით მეტი სისხლი დაიღვრება, გამარჯვება დაგვიანდება, ხალხს იმედები შეეზუთება და მტერს შეძლება მიეცემა სული მოიდგას, ფეხი მოიმაგროს,

დროა დავრწმუნდეთ, რომ ცალ-ცალკე აჯანყება მტერს ეგრე რიგად აღარ აშინებს; წავიდა ის დრო, როცა მთავრობას გზა-კვალი ერეოდა ხალხის ცალცალკე გალაშქრებით,—მან ყველა ამას ყური შეაჩვია, და აგერ, ისე გათამამებულა, რომ შერყეული ტახტის დაპაჩინებასაც-ი შესდგომია. დიახ, დროა დავრწმუნდეთ ყველა ამაში. დროა დავრწმუნდეთ, რომ მხოლოდ საერთო აჯანყებას შეუძლიან თავზარი დასცეს მთავრობას და ძირიანათ მოსპოს მისი ბატონობა; დროა დავრწმუნდეთ, რომ მხოლოდ საერთო აჯანყებას შეუძლია ფეხზე დაყენოს გლეხობა, იმედებით აღაფრთოვანოს სალდა-თობა და მით შეუძლებელჰყოს თვითმპყრობელობის გამგრება.

საერთო გალაშქრება თუ თვითმპყრობელობის გამაგრება—აი როგორ აყენებს კითხვას ისტორია. ის, ვინც ხელს უშლის საერთო გალაშქრებას—აუცილებლათ ამაგრებს მეფის მთავრობას.

და თუ გაჯიუტებული „უმცირესობა“ მაინც წინააღმდეგია საერთო გალაშქრების, თუ ის ჯერ კიდევ მომხრეა ნაწილ-ნაწილი აჯანყების,—ეს იმას ნიშნავს, რომ „უმცირესობა“ თავისდა უნებურაა, ხელს უწყობს თვითმპყრობელობის გამაგრებას და ხალხის გაორკეცვულ სისხლის ღვრას...

მაშ ასე. „საერო კრების“ გადაქცევა და ხალხის რევოლუციის გამარჯვება, ძირს „საერო კრება“ და გაუმარჯოს ხალხის რევოლუციას!—აი რა გვინდა ჩვენ. საერთო გალაშქრება და დროებითი რევოლუციონური მთავრობა, სახალხო დამფუძნებელი კრება და დემოკრატიული რესპუბლიკა—აი რა გზით უნდა იაროს ძლევა მოსილმა რევოლუციამ. მხოლოდ ამ გზით შეიძლება დაუახლოვდეთ „აღთქმულ ქვეყანას“—სოციალისტურ ცხოვრებას...

სასაცილო მეფის სასაცილო მანიფესტები-კი მხოლოდ ნიშანია მისი დამაბუნების...

ქალაქის ჩვეულებები. *)

ჩვენი რევოლუციონური მოძრაობა ბევრნაირათ გაიჩნევა დასავლეთისაგან, სხვათა შორის, იმითაც, რომ ფართეთ ედება პროვინციებს.

ფინლიანდიაზე, პოლონეთზე, კავკასიაზე, ებრაელებზე, სომხებზე და სხვა დაჩაგრულ ერებზე რომ არც-კი ვილაპარაკოთ,—რევოლუციის ტალღები სამხრეთ და შიდა რუსეთშიაც შესამჩნევათ იზრდება. პროვინციები დღითი-დღე ფეხზე დგება. ეს ასეც უნდა იყოს. მთავრობის ძალა აქ უფრო სუსტია, უფრო ნაკლებათაა დაშორებული საზოგადოებისაგან, ჯარი ნაკლებია, პოლიცია ისე გაწვრთნილი არაა, როგორც სატახტო ქალაქში, კახაკები ცოტაა, „დვორნიკები“ უფრო მოტეხილია და სხვა. რეორე მხრივ, რევოლუციონერები და ხალხი უფრო ახლო დგანან ერთმანეთთან, ახალგაზრდობას მეტი პატივით ეპყრობიან და ავტოკრატიული მუშაობა უფრო მუყაითათ მიდის. პროვინციის მთავრობა უფრო ჩქარა იბნევა და, ესეც რომ არ იყვეს, ზემოდან ნებადაურთველათ დიდს მაინც ვერას ითავებს. ჩვენ-კი უფრო თავისუფალი ვართ ამ მხრივ. თავის თავათ ცხადია, რომ პროვინციებში უფრო ადრე მოგვიხდება დროებითი მთავრობაზე ლაპარაკი. ჩვენი პარტია მუდამ მზათ უნდა იყოს

ამისათვის. ჩვენ არ შეგვიძლია გულხელი დავიკრიფოთ და პირლია შევეყუროთ „ცხოვრებას“ იმ დრომდე, სანამ ბურჟუაზია ჩვენი სისხლის ღვრით ისარგებლებს, თითგაუნძრეკლათ დაპყრობს მთელ ძალას და თავის სასარგებლო წესებს გამოაცხობს—ეს მუშათა ინტერესების გაყიდვა იქნებოდა!... პროვინციული ქალაქების აჯანყებას მხოლოდ იმდენათ აქვს მნიშვნელობა, რამდენათაც ის შეუერთდება ხალხის საერთო აჯანყებას. ამიტომ ცალკე ქალაქების აჯანყებამ იმ დრომდე უნდა გასტანოს, სანამ აჯანყების ქარტეხილი ყველა დიდ ქალაქებს არ მოედება, სანამ მეფის მთავრობა ყირაზე არ გადმოვარდება. კითხვა იმაშია, თუ როგორ განვაგრძოთ ეს აჯანყება იმ დრომდე? თუ ხანდახან რევოლუციონერებს შეუძლიანთ ხალხის ამაფეთქებელი ფაქტებით ისარგებლონ (მაგალითად, ჯარის დამარცხებით, სიმშვიდით, მობილიზაციით) და მახლობელი დღე დანიშნონ აჯანყებისთვის,—ჩვენ მაინც სახეში უნდა ვაქონოთ, რომ დღევანდელ დღეს, რუსეთში ამისთანა ფაქტების წინასწარ გაგება ძნელი მოსახერხებელია. მით უფრო საჭიროა, რომ ჩვენი კომიტეტები მუდამ მზათ იყვეს ხერხიან დროს, როცა დიდი გაფიცვა იწყება, სალდათები „ბუნტობენ“, ან და ყუმბარებით ემუქრებიან ქალაქს მატროსები, როგორც ეს ადესაში იყო. ამისთანა დროს კომიტეტს უნდა შეეძლოს უცებ თავიმოუყაროს ძალებს, რაზემათ დააწყოს და მტერზე მიიყვანოს.

ამისთვის კი საჭიროა ადრევე მომზადებული ვიყვეთ. და აი როგორ. ვთქვათ ქალაქის ხალხი მთავრობისადმი სიძულვილითაა გამსჭვალული, ის ყოველთვის შეიძლება ფეხზე დადგეს, თუ კი შემთხვევა მიეცემა რაზე. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ რიცხვით უკვე მზათა ვყოფილვართ, საკმაო ძალა გვქონია. მარა ეს კიდევ არა კმარა. აჯანყება რომ მოვიგოთ, საჭიროა ადრევე შევადგინოთ ბრძოლის „პლანი“, ადრევე შევიზუშაოთ შეჯახების ტაქტიკა, საჭიროა აწყობილი რაზმი გვყავდეს. საჭიროა ადრევე ვიცოდეთ ჩვენ-ჩვენი ადგილი, რომ მოგვცემენ თუ არა აჯანყების სიგნალს, მაშინვე თავთავის ადგილებზე მივაშუროთ. ამიტომ ორგანიზაცია რამდენიმე რაზმით უნდა დაიყოს, თანახმათ ქალაქის უბნებისა. საჭიროა ყოველი მღელვარების დროს, როცა კი მოსალოდნელია აჯანყება, სამი ამხანაგი მაინც მორიგეობდეს ქალაქის ცენტრში. თუ აჯანყება ადრევე გათვალისწინებული არაა, თუ კომიტეტის მდივანი ან სხვა ვინმე ამორჩეული შესაძლოა დაინახავს აჯანყების დაწყებას,—სამმა მორიგე ამხანაგმა უმაღლეს უნდა აცნობოს ყველა რაზმებს. რაზმებმა თაობითვე უნდა იცოდნენ, თუ რას გააკეთებენ. ერთი მათგანი, ვთქვათ, ქალაქის „უბრავისკენ“ გაემართება; მეორე—ჯარების მთავარ სარდლისკენ; მესამე—პოლიციისკენ; მეოთხე—არსენალისა და თოფების მაღაზიებისკენ; მეხუთე—„ხაზინისკენ“; მეექვსე—ბარაკების ასაშენებლათ და სხვა. გვახსოვდეს, რომ, რაც უნდა მცირე იყვეს რევოლუციის ჯარი, მაინც არ ვარგა ყველა რაზმების ერთბაშათ გასვლა: მცირე ნაწილი უეჭველათ უნდა დარჩეს სათადარიგოთ. და აი რატომ.

არ უნდა დავივიწყოთ, რომ თუ საკმაო რაზმები არ დაგვიჩა,—მაშინ თავი და თავი საქმე—„უბრავის“ აღება იქნება. და ამაზე ადვილი არც არა იქნება რა იმ ალიაქოთის დროს, რომელსაც აჯანყება გამოიწვევს. „პატემკინის“ აჯანყების დღესვე რომ წინ გასძლოდნენ ხალხს ჩვენი ამხანაგები, მაშინვე, რომ ხელში ჩა-

*) „პროლეტარი“ № 9.

ეგდოთ ქალაქის „უბრავე“, შეეპყრათ პოლიცმეისტერი და, თუ შესაძლო იყო, მთავარსარდალიც, —ადესა ხალხის ხელში იქნებოდა და სისხლიც ნაკლებათ დაიღვრებოდა. აი რისთვისაა საჭირო აღრევე შეუშავებული კარგი „პლანი“. აჯანყების პირველ დღესვე უნდა ვისარგებლოთ „ჩინოვნიკების“ უნუგეშო მდგომარეობით. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ ისინი „უმადლესი მთავრობის“ ყურ-მოჭრილი მონებია, უუფროსებოთ ერთ ბიჯსაც ვერ გადაადგამენ, —ასე აღზარდა ისინი მეფის მთავრობამ. თუ პოლიცმეისტერს დავატყვევებთ, ლაპარაკი არ უნდა, რომ პოლიცია აირევე-დაირევა, როგორც უთაოთ დარჩენილი. უეჭველია, ესეთივე არევე-დარევა მოხდება ჯარშიც, თუ მთავარ-სარდალს ხელში ჩავიგდებთ. ძვირფასი რამაა აჯანყების დროს — წინდახედულობა. უნდა ვიფიქროთ, რომ ზოგიერთა ადგილებში დროებით მაინც უკუქცეული ვიქნებით. მით უფრო საჭიროა სათადარიგო რაზმები გვყავდეს, რომ სხვა ადგილებშიც დავესხათ, თავზარი დავსცეთ მტერს და უკუვაქციოთ. აი ამიტომაც საჭირო, რომ „უფროსების“ დატყვევებასთან ერთად იარაღისა და ფულის დაპყრობასაც შევეცადოთ. რაზმი, რომელსაც იარაღის საქმე აქვს მინდობილი, თამამათ გასწევს წინ, გაიყოლიებს ხალხს და თავს დაესხმება არსენალს და თოფების მაღაზიებს. იარაღი იქვე დაურიგდება ხალხს. მეორე რაზმი „ხაზინისკენ“ გასწევს. ჩვენი ვალია ხალხს ჩავაგონოთ, რომ ფული არ გაიტაცოს. რამდენიმე სანდო ამხანაგს უნდა დავევალოს ფულის შენახვა ქალაქის საიმედო ნაწილებში. ფულის ერთი ნაწილი კი „ხაზინაში“ დარჩება, რომლის დასაცავათაც იქვე შესდგება შეიარაღებული რაზმი. უკიდურეს შემთხვევაში ბარიკადებით დავიცავთ „ხაზინას“. ერთგან რომ „უბრავს“, „ხაზინას“ და არსენალებს ვიპყრობთ, მეორეგან იმავე დროს ბარიკადებს ვაშენებთ, რა თქმა უნდა, სხვა რაზმების შემწეობით. თუ როგორ უნდა აშენდეს ბარიკადები, ამაზე მერე ვილაპარაკოთ *). აღვნიშნავ მხოლოდ ერთ შეცდომას, რომელიც რამდენჯერმე დაუშვეს საფრანგეთის რევოლუციონერებმა თავიანთ სამხედრო მოქმედებაში. მაგალითად, 1851 წლის 3 ქრისტეშობისთვის ბარიკადა ააშენეს სენ-ანტუანის გარეთ უბანში (ამ ბარიკადაზე მოკლეს დეპუტატი პიერ ბოდენი). რესპუბლიკანელნი წინდაწინვე იყვნენ მოლაპარაკებული და პირდაპირ ბარიკადისკენ გაემართნენ; მარა ბასტილიის მხრიდან მოვიდა ჯარი და სწრაფათ იიღო ბარიკადა. რესპუბლიკანელებს რომ სათადარიგო რაზმი ჰყოლოდათ, უეჭველია, ეს რაზმი ზურგიდან მოუვლიდა ჯარს, ჯარი აირ-დირეოდა და ბარიკადა დიდხანს გასტანდა. აჯანყების დროს, ჩვენ ძალიან გამოგვადგება იაპონლების შესანიშნავი ტაქტიკა — ზურგიდან მოვლა. გეხსმებათ ჰიუგოს მოთხრობა რესპუბლიკანელებისა და ვანდელეების ბრძოლაზე, სადაც რესპუბლიკანელების პაწია რაზმმა სასტიკათ დაამარცხა ვანდელეების ვეება ჯარი, რადგანაც ხერხიანათ მოუარა ზურგიდან.

ლაპარაკი არ უნდა, რომ ჩემ მიერ დახატული აჯანყების სურათი უნაკლულო არაა. ცხადია აგრეთვე ის, რომ თითონ აჯანყების დროს არ შეიძლება ყველაფერი მოესწროს. და სწორეთ ამიტომაც საჭირო აღრე მომზადებული შევხედეთ ამ დროს; სწორეთ ამიტომაც საჭირო აღრევე შევისწავლოთ ჩვენი ძალები და ესლავე შევეჩვიოთ მათს განაწილებას. ყველა რაზმს თავისი დანიშნუ-

*) ამაზე მომავალ ნომერში იქნება.

ლება უნდა ქონდეს; ამასთანავე, საჭიროა თვითუღმბ რაზმმა იცოდეს, რომ აჯანყების დროს შეიძლება საჭირო დარჩეს დანიშნულების შეცვლა. ამიტომ თვითუღმბ რაზმს და თვითუღმწვერს აღრევე უნდა ქონდეს შესწავლილი ქალაქის აჯანყების „პლანი“. საჭიროა აგრეთვე, რომ აჯანყების დროს ძალები ტყუილ უბრალოთ არ იქსაქსებოდეს. კარგა უნდა ვიცოდეთ, რომ ბარიკადებზე მივდივართ იმისთვის კი არა, რომ თავისუფლები ბისტვის დავიხოცნეთ, — არამედ იმისთვის, რომ თავისუფლებისთვის გავიმარჯვოთ. ქალაქის ყველა უბანში ცალკე ორგანიზატორი უნდა იყოს, რომელიც გარშემო შემოიკრებს ძალებს და საჭიროებისამებრ განაწილებს. ლაპარაკი არ უნდა, რომ რაზმების თვითუღმწვერი ზედმაწვენიით უნდა იცნობდეს როგორც ქალაქის ქუჩებს, ისე ქუჩების მიხვეულ-მოხვეულებს.

წარმოვიდგინოთ, რომ ქალაქის მართვა-გამგეობა ხელში ჩავიგდეთ. რა გზას უნდა დავადგეთ შემდეგ? ბევრი რამაა დამოკიდებული იმაზე, თუ რა ზომებს მივმართავთ ძლევამოსილი აჯანყების პირველ დღეებში. ოცნება იქნებოდა, თუ ყველა ქალაქში ვეცდებოდით დღეს კომუნის მოწყობას. ეს ჩვენი ძალების ტყუილ-უბრალო დაფანტვა იქნებოდა და მეტი არაფერი. დავიპყრობთ თუ არა ქალაქს, მაშინვე უნდა შევეუდგეთ:

1. ქალაქის დაცვას მეფის ჯარებისგან, რომლებიც შეიძლება სხვა ქალაქებიდან დაგვესხას;
2. ჩვენი პროგრამა-მინიმუმის განხორციელებას და
3. დროებით მთავრობის მოწყობას.

რევოლუციონერმა მთავრობამ ყველაზე პირველათ ხალხის შეიარაღებას უნდა მოკიდოს ხელი. ქალაქის მილიციის შედგენა — აი რა უნდა იყოს მისი პირველი ზომა. ყველა მოქალაქე, ვისაც კი იარაღის ტარება შეუძლიან (ვთქვათ, 20 წლიდან 40-მდე), მილიციაში უნდა შედიოდეს. მაშინვე უნდა დაიყენენ რაზმებათ და თოფ-იარაღის ხმარებას შეუდგენენ.

სოციალდემოკრატების მოვალეობაა აღრევე შეისწავლონ ქალაქის მეურნეობა, რომ ღირსეული ხელმძღვანელობა გაუწიონ ქალაქს. უნდა აირჩიონ დელეგატები სამხედრო საქმეებისთვის, ფინანსური მეურნეობისთვის, ვაჭრობა-მრეწველობისთვის (აგრეთვე ფოსტა-ტელეგრაფისა და ტრანსპორტისთვის), საერო განათლებისთვის, შრომის დაცვისთვის და იუსტიციისთვის. ეგრეთ-წოდებული შინაგანი საქმეები სამხედრო საქმეებს უნდა მიეწეროს.

ქალაქის დროებითმა მთავრობამ მეორე დღესვე უნდა მიმართოს მოქალაქეებს, რომ რაც შეიძლება ჩქარა აირჩიონ ქალაქის საბჭო საყოველთაო, თანასწორი, პირდაპირი და დახურული კენჭის ყრით. არჩევნები კვირა დღეს უნდა მოხდეს და ამარჩევლებათ უნდა ითვლებოდეს ყველა 20 წლის მოქალაქე, ქალი და კაცი. ამავე დროს უნდა გამოცხადდეს თავისუფლება ბეჭდვის, სიტყვის, კრების, გაფიცვის და კავშირის. რევოლუციონერი მთავრობა თითონვე უნდა იწვევდეს ყრილობებს, სადაც ჩვენი ამხანაგები დაწვრილებით გააცნობენ მოქალაქეებს არჩევნების წესს და მათ მნიშვნელობას. რაც უფრო ჩქარა აირჩევენ ქალაქის სახალხო საბჭოს, მით უფრო კარგი იქნება. ლაპარაკი არ უნდა, რომ ძალიან ძნელია წინდაწინვე გავიგოთ, თუ როგორი იქნება საბჭოს უმეტესობა — ეს სრულიათ დამოკიდებულია მოქალაქეთა ვანაობაზე; უეჭველია, სხვა

და სხვა ქალაქში სხვა და სხვა ჯურის საბჭო იქნება. ამიტომ დროებითი მთავრობის მოვალეობაა ქალაქის ცხოვრებაში გაატაროს ის რეფორმები, რომლებიც ჩვენს პროგრამა-მინიმუმშია მოყვანილი: უფასო და სავალდებულო სწავლა-განათლება ორივე სქესის ბავშვებისათვის 16 წლამდე; სახელმწიფო სასმელ-საჭმელი, ტანისამოსი და სასწავლო ნივთები ღარიბი ბავშვებისთვის; შრომის ინტერესების დაცვა, რომელიც პროგრამის თექვსმეტ მუხლშია აღნიშნული (გარდა მერვე მუხლისა, რომლის განხორციელებაც შეუძლებელია სახელმწიფოს დაუხმარებლათ); მოსპობა ქალაქის გადასახადებისა, რომლებიც მძიმე ტვირთათ აწევს პროლეტარიატს, ხელოსნებს და წვრილ ვაჭრებს; პროგრესიული გადასახადების შემოღება შემოსავალზე და მემკვიდრეობაზე ქალაქის საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლათ.

დროებითი მთავრობის მოვალეობაა აჯანყების პირველი დღიდანვე მიიღოს დროებითი ზომა და პური დაურიგოს ყველა გაჭირვებულს; მანვე უნდა გააღოს თავშესაფარი უადგილოთ დარჩენილებისთვის.

მაშ ასე, დროებითი მთავრობა ადგენს საქალაქო მილიციას და ამით ამზადებს ის სახალხო არმიას, რომელიც თავგამოდებით დაიცავს ხალხის თავისუფლებას; დროებით მთავრობას გაჰყავს სხვა და სხვა პოლიტიკური, ეკონომიური და კულტურული რეფორმები და მით ქვეყანას ამცნობს, რომ ჩვენი პროგრამა-მინიმუმი ლიტონი სიტყვა არაა, რომ ის საგრძნობელი იარაღია მუშების ხელში, რომელსაც თავგანწირვით დაიცავს პროლეტარიატი; დროებით მთავრობას პროგრესიული გადასახადი შემოაქვს და მათ თანაგრძნობას პოულობს ქალაქის წვრილ ბურჟუაზიაშიც.

რაკი ქალაქის დროებითი მთავრობა თავის საქმეებს შეასრულებს, მას შეუძლიან სრული დამშვიდებით ამზადოს საერთო აჯანყების გამარჯვება და ძლევამოსილათ შემუსროს უხეირო იერიშები უხეირო თვითმპყრობელობისა.

გედისტი.

დროებითი რევოლუციონური მთავრობა და სოციალდემოკრატია.

I.

ხალხის რევოლუცია ძლიერდება! პროლეტარიატი იარაღს ისხამს და აჯანყების დროშას აფრიალებს. გლეხკაცობა წელში იმართება და პროლეტარიატის გარშემო იკრიბება. შორს აღარაა ის დრო, როცა საერთო აჯანყებაც იგრიანებდნენ, და „აღიგვება პირისაგან ქვეყნისა“ საზიზღარი ტახტი საზიზღარი მეფისა. მეფის მთავრობა დაემხო. მის ნაგრევებზე რევოლუციის მთავრობა აშენდება—დროებითი რევოლუციონური მთავრობა, რომელიც იარაღს აპყრის ბნელ ძალებს, შეაიარაღებს ხალხს და დაუყოვნებლივ შეუდგება დამფუძნებელი კრების მოწვევას. ამ გვარათ, მეფის ბატონობა ხალხის ბატონობათ შეიცვლება. ამ გზით მიდის დღეს ხალხის რევოლუცია.

რა უნდა გააკეთოს დროებითმა მთავრობამ?

მან იარაღი უნდა აპყაროს ბნელ ძალებს, მან ლაგამი უნდა ამოსდოს რევოლუციის მტრებს, რომ ვერ მოახერხონ მათ მეფის მთავრობის წამოყენება; მან უნდა შეაიარაღოს ხალხი და ხელი შეუწყოს რევოლუციის დამთავრებას; მან ცხოვრებაში უნდა გაატაროს სიტყვის,

ბეჭდის, ყრილობის რა სხვა თავისუფლება; მან უნდა მოსპოს არაპირდაპირი გადასახადები და შემოიღოს პროგრესიული გადასახადი მოგებაზე და მემკვიდრეობაზე; მან უნდა შემოიღოს საგლეხო კომიტეტები, რომლებიც მიწების საქმეებს მოარიგებენ სოფელში; მანვე უნდა განაცალკეოს ეკლესია სახელმწიფოსაგან და შეკლავს ეკლესიისაგან... ამ საერთო მოთხოვნებს გარდა, მან აუცილებლათ უნდა განახორციელოს მუშათა კლასიური მოთხოვნებიც: გაფიცვის და კავშირის თავისუფლება, მსათ. სამუშაო დღე, მუშების სახელმწიფო დაზღვევა, შრომის გიგინური პირობები, „შრომის ბირჟები“ და სხვა. ერთი სიტყვით, დროებითმა მთავრობამ სავსებით უნდა განახორციელოს ჩვენი პროგრამა-მინიმუმი*) და დაუყოვნებლივ უნდა შეუდგეს სახალხო დამფუძნებელი კრების მოწვევას, რომელიც „სამუდამოთ“ დააკანონებს ცხოვრებაში მომხდარ ცვლილებას.

ვინ უნდა შევიდეს დროებით მთავრობაში?

რევოლუციის ხალხი მოახდენს. ეს ხალხი პროლეტარიატი და გლეხკაცობაა. ცხადია, ამათვე უნდა იკისრონ რევოლუციის დამთავრება, რევოლუციის აღაგმვა, ხალხის შეიარაღება და სხვა. ყველა ამისთვის კი საჭიროა, რომ ორივესა ჰყავდეს დროებით მთავრობაში თავისი ინტერესების დამცველები. ქუჩაში პროლეტარიატი და გლეხკაცობა იბატონებს, სისხლს ესენი დაღვრიან, —ცხადია, დროებით მთავრობაშიც მათ უნდა იბატონონ. ამისთვის კი საჭიროა ორივესა ჰყავდეს იქ თავისი სურვილების გამომხატველნი.

კეთილი. მარა რა აქვს საერთო პროლეტარიატსა და გლეხკაცობას?

—ის, რომ ორივესა სძულს ბატონყმური ნაშთები, ორივე სასიკვდილოთ ებრძვის მეფის მთავრობას და ორივეს უნდა დემოკრატიული რესპუბლიკა. ეს, რა თქმა უნდა, სრულიადაც არ დაგვაფიწყებს იმ სიმაართეს, რომ მათ შორის განსხვავება უფრო დიდია.

რაში შესდგება ეს განსხვავება?

იმაში, რომ პროლეტარიატი მტერია კერძო საკუთრების, მას სძულს ბურჟუაზიული წესები და დემოკრატიული რესპუბლიკა უნდა მხოლოდ იმისთვის, რომ წელი მოიმაროს და მერე ძირს დასცეს ბურჟუაზიული წესწყობილება; მაშინ როდესაც გლეხკაცობას უყვარს კერძო საკუთრება, ის ეტრფის ბურჟუაზიულ წესებს და დემოკრატიული რესპუბლიკა უნდა იმისთვის, რომ ფესვები განუმტკიცოს ბურჟუაზიულ წესწყობილებას.

ლაპარაკი არ უნდა, რომ გლეხკაცობა**) პროლეტარიატის წინააღმდეგ წავა მხოლოდ იმდენათ, რამდენათაც პროლეტარიატი კერძო საკუთრების მოსპობას მოინდომებს; მეორე მხრივ, ცხადია ავრეთვე ის, რომ გლეხკაცობა მიემხრობა პროლეტარიატს მხოლოდ იმდენათ, რამდენათაც პროლეტარიატი თვითმპყრობელობის დანგრევას მოინდომებს. დღევანდელი რევოლუცია ბურჟუაზიულია, ე. ი. ის არ ენება კერძო საკუთრებას; მაშასადამე, არავითარი საბუთი არა აქვს დღეს გლეხკაცობას, რომ მთავარი იარაღი პროლეტარიატის წინააღმდეგ მოიქნოს. სამაგიეროთ დღევანდელი რევოლუცია ძირიანათ უარყფს მეფის მთავრობას; მაშასადამე, გლეხკაცობა დაინტერესებულია ხელაღებით მიემხროს პროლეტარიატს, როგორც რევოლუციის მოწინავე ძალას; ცხადია ავრეთვე ის, რომ პროლეტარიატი დაინ-

*) პროგრამა-მინიმუმის შესახებ იხილე „უწყება მეორე კრებაზე“.

**) ე. ი. წვრილი ბურჟუაზია.

ტერესებულია მხარი დაუჭიროს გლეხკაცობას და მასთან ერთად გაილაშქროს საერთო მტერზე—მეფის მთავრობაზე. ტყუილათ კი არ ამბობს ღიღებული ენგელსი: გამარჯვებამდე პროლეტარიატი წვრილი ბურჟუაზიის გვერდით უნდა გამოვიდეს არსებული წესების წინააღმდეგ *). და თუ ჩვენს გამარჯვებას გამარჯვება ვერ დაერქმევა, სანამ სახსებით არ აილაგება რევოლუციის მტრები; თუ მტრების ალაგმვა და ხალხის შეიარაღება დროებით მთავრობის ვალდებულებაა; თუ გამარჯვების დამთავრება დროებითაა მთავრობამ უნდა იკისროს, —მაშინ თავისთავით ცხადია, რომ დროებით მთავრობაში წვრილი ბურჟუაზიის დამცველების გარდა პროლეტარიატის წარმომადგენლებიც უნდა შევიდნენ, როგორც მისი ინტერესების დამცველები. უგუნურობა იქნებოდა, თუ რევოლუციის ხელმძღვანელთა პროლეტარიატი გამოვა და რევოლუციის დამთავრებას-კი მარტო წვრილ ბურჟუაზიას დაანებებს: ეს თავისი თავის ღალატი იქნებოდა და მეტი არაფერი. არ უნდა დაგვაფიქვდეს მხოლოდ, რომ პროლეტარიატს, როგორც კერძო საკუთრების მტერს, თავისი საკუთარი პარტია უნდა ჰქონდეს, და არც ერთ წამს არ უნდა გადაუხვიოს თავის გზას. დიახ, პროლეტარიატმა და გლეხკაცობამ ერთად უნდა მოჰქლან მეფის მთავრობა, მათ ერთად უნდა ალაგმონ რევოლუციის მტრები და სწორედ ამიტომ, რომ გლეხკაცობასთან ერთად პროლეტარიატსაც უნდა ჰყავდეთ დროებით მთავრობაში თავიანთი ინტერესების დამცველნი—სოციალდემოკრატები.

ეს ისე ცხადია, ისე აშკარაა, რომ ამაზე ლაპარაკიც კი მეტია.

მარა აი, გამოჩნდა „უმცირესობა“, რომელსაც ეჭვი შეაქვს ამაში და დაჟინებით იძახის: სოციალდემოკრატის არ შეჭვრის დროებით მთავრობაში შესვლა—ეს პრინციპს ეწინააღმდეგება.

გავარჩიოთ ეს კითხვა. რა საბუთები აქვს „უმცირესობას“? ის ყველაზე პირველად ამსტერდამის კონგრესზე გვითითებს. ამ კონგრესმა ჟორესიზმის წინააღმდეგ გადასჭრა, რომ არ უნდა ვცდილობდეთ ბურჟუაზიულ მთავრობაში შესვლას; დროებითი მთავრობა კი ბურჟუაზიულია, —მაშასადამე, ჩვენს საქმე არაა დროებით მთავრობაში შესვლა. ასე მსჯელობს „უმცირესობა“ და ვერ ამჩნევს, რომ თუ ასე ბავშვურად გავიგებთ კონგრესის აზრს, მაშინ აღარც რევოლუციაში უნდა მივიღოთ მონაწილეობა. ჩვეუკირდეთ აბა: ჩვენ ბურჟუაზიის მტრები ვართ; დღევანდელი რევოლუცია კი ბურჟუაზიულია, —მაშასადამე, არავითარი მონაწილეობა არ უნდა მივიღოთ დღევანდელ რევოლუციაში! ამ გზაზე გვაყენებს „უმცირესობის“ ლოლიკა. სოციალდემოკრატია კი გვეუბნება, რომ ჩვენ—პროლეტარებმა—არამც თუ მონაწილეობა უნდა მივიღოთ დღევანდელ რევოლუციაში, არამედ სათავეშიც კი უნდა მოვექცეთ მას, ხელმძღვანელობა გაუწიოთ და ბოლომდე მივიყვანოთ. რევოლუციის ბოლომდე მიყვანა კი ყოვლით შეუძლებელია დროებით მთავრობაში შეუსვლელათ. აშკარაა, აქ ორივე ფეხებით კოჭლობს „უმცირესობის“ ლოლიკა. ორში ერთი: ან უნდა უარყუთ ის აზრი, რომ პროლეტარიატი რევოლუციის წინამძღოლია, —როგორც ამას ლიბერალები შერებინან, —მაშინ თავისთავით უარ-

ყოფილი იქნება დროებით მთავრობაში ჩვენი მონაწილეობაც; ან და საჯაროთ უნდა მივიღოთ ეს სოციალდემოკრატიული აზრი და მასთან ერთად მივიღოთ დროებით მთავრობაში შესვლაც. „უმცირესობა“ კი არც ერთს ეშვება, არც მეორეს, მას ლიბერალობაც უნდა და სოციალდემოკრატობაც! ასე უღვთოთ აწვალდეს ის უდანაშაულო ლოლიკას... რაც შეეხება ამსტერდამის კონგრესს, მას საფრანგეთის მუდმივი მთავრობა ჰქონდა სახეში, და არა რევოლუციონური დროებითი მთავრობა. საფრანგეთის მთავრობა რეაქციონურ-კონსერვატიულია, ის იცავს ძველს და ებრძვის ახალს, —ცხადია აქ არც შევა ნამდვილი სოციალდემოკრატები; მაშინ როდესაც დროებითი მთავრობა რევოლუციონურ-პროგრესიულია, ის ებრძვის ძველს და გზას უკავებს ახალს, ის რევოლუციის ინტერესებს ემსახურება; ცხადია, აქ შევა ნამდვილი სოციალდემოკრატები და აქტიურ მონაწილეობას მიიღებს რევოლუციის საქმეთა დაგვირგვინებაში. როგორცა ხედავთ, ეს—ორი სხვა და სხვა მოგენებაა. ასე რომ ტყუილათ ებლაუქება „უმცირესობა“ ამსტერდამის კონგრესს: ის ვერ იხსნის მას ულოლიკობისგან.

ეს თვითონ „უმცირესობაც“ უგრძნია და მეორე საბუთისთვის მიუშრატავს: ის ახლა მარქს-ენგელსის აზრდის ჩასციბობა. აი, მაგალითათ, „სოციალდემოკრატები“ აზიერებულა, რომ მარქსიც და ენგელსიც „ძირიანათ ეწინააღმდეგება“ დროებით მთავრობაში შესვლას. მერე სად, როდის, რომელ ქვეყანაში? რას ამბობს მაგალითათ, მარქსი? თურმე ნუ იტყვით მარქსი ამბობს, რომ... „დემოკრატიული წვრილი ბურჟუები... პროლეტარიატს უქადაგებენ... ერთი დიდი ოპოზიციური პარტიის შედგენას, რომელიც ყველა მიმართულებას დემოკრატიულ პარტიაში მოუყრის თავს“... რომ „ასეთი ერთობა მხოლოდ წვრილ ბურჟუაზიას მოუტანს სარგებლობას, პროლეტარიატს კი ერთიანად აზარალებს“ *) და სხვა. ერთი სიტყვით, პროლეტარიატს ცალკე კლასიური პარტია უნდა ჰქონდესო. მერე ვინ არის ამის წინააღმდეგი, „მეცნიერო კრატეოსო“, რატომ ქარის წისქვილებს შებოძოლებინათ? „კრიტიკოსი“ მაინც განაგრძობს მარქსის სიტყვებს: „...საერთო მტერთან შესაბამისდებლად საჭირო არ არის განსაკუთრებითი კავშირი; როგორც კი მასთან პირდაპირი შეტაკება იქნება საჭირო—ორივე პარტიის ინტერესები ამ მომენტისთვის ერთდება და... საჭირო კავშირი თავისთავით კეთდება...“ „როგორც შეტაკების დროს, ისე შემდეგ ბურჟუაზიულ დემოკრატთა მოთხოვნები (უნდა იყვის: მოთხოვნების) გვერდით თვითეულ შემთხვევაში მუშებმა თავისი საკუთარი მოთხოვნები (მოთხოვნა) უნდა წამოაყენონ...“ „ერთი სიტყვით, გამარჯვებისთანავე ბრძოლა უნდა გამოცხადდეს... მუშათა ამ დრომდის მოკავშირეს, იმ პარტიას, რომელიც ცდილობს საერთო გამარჯვება მარტო თავის სასარგებლოდ მოიხმაროს“ **). სხვანაირათ რომ ვთქვათ პროლეტარიატმა თავისი გზით უნდა იაროს და მხარი უნდა დაუჭიროს წვრილ ბურჟუაზიას მხოლოდ იმდენათ, რამდენათაც ეს არ ეწინააღმდეგება მის ინტერესებსო. მერე ვინ ეწინააღმდეგება ამას საოცარო „კრიტიკოსო“, რისთვის დაგვირდათ მარქსის სიტყვები? ამბობს რამეს მარქსი დროებითი რევოლუციონურ მთავრობაზე? არც ერთ სიტყვას! ამბობს რამეს მარქსი, იმის შესახებ რომ

*) იხ. „ისკრა“ № 96. ეს ადგილი გადმოშვებულია „სოციალდემოკრატის“ მეხრთე ნომერში. იხ. „დემოკრატია და სოციალდემოკრატია“.

*) იხ. „სოციალდემოკრატია“ № 5.

**) იხ. იქვე.

დემოკრატიული რევოლუციის დროს პრინციპს ეწინააღმდეგება დროებით მთავრობაში შესვლა? არც ერთ სიტყვას! მაშ რა ახტუნავენ ჩვენს ავტორს, საიდან გამატყვრინა „ძირეული წინააღმდეგობა“ ჩვენს და მარქს ჯორის? საწყალი „კრიტიკოსი“! ძაან ფაცი ფუციტ კდილობს ასეთი „წინააღმდეგობა“ იპოვოს, მარა, მისდა სმწუხაროთ, ვერ ახწვეს მიზანს. მონაწილე ვარ თქვენნი მწუხარების, ჯაფაში ჩავარდნილო „მეუმცირესევ“...

ენგელსი რაღასამბობს? ის ამბობს თურმე ტურატისთან წერილში, რომ იტალიაში მოსალოდნელი რევოლუცია წვრილ ბურჟუაზიული იქნება, და არა სოციალისტური; გამარჯვებამდე პროლეტარიატი უნდა გამოვიდეს არსებული წყობილების წინააღმდეგ წვრილ ბურჟუაზიულის გვერდით, მაგრამ უეჭველათ საკუთარი პარტიით. ხოლო შემდეგ გამარჯვებისა დიდათ საშიშარი იქნება ახალ მთავრობაში სოციალისტების შესვლა. ამით გაიმეორებენ 1848 წ. ლუი ბლანის და ფრანგთა სხვა სოციალისტების შეცდომასო და სხვა... *) ესე იგი, რადგან იტალიის რევოლუცია დემოკრატიული იყო და არა სოციალისტური, ამისთვის დიდი შეცდომა იქნებოდათუ პროლეტარიატის ბატონობაზე ვიოცნებობდით და **გამარჯვების მერეც** მთავრობაში დავრჩებოდით. ჩვენ მხოლოდ **გამარჯვებამდე** შეგვეძლო წვრილ ბურჟუაზიის გვერდით გამოსვლა და საერთო მტერზე გალაშქრებაო. ვინაა მერე ამის წინააღმდეგი, ვინ ამბობს, რომ დემოკრატიული და სოციალისტური რევოლუცია ერთმანეთში უნდა აურიოთო? რა მოსატინია აქ ბერშტეინის მიმდევარი ტურატი? ან ლუი ბლანი რიღასთვის გპირდებათ? ლუი ბლანი წვრილ ბურჟუაზიული „სოციალისტი“ იყო, ჩვენ კი სოციალდემოკრატებზე გვაქვს ლაპარაკი; ლუი ბლანის დროს არ არსებობდა სოციალდემოკრატიული პარტია, აქ კი სწორეთ ასეთ პარტიაზეა ლაპარაკი; ფრანგ სოციალისტებს პოლიტიკური ძალის დაპყრობაზე ჰქონდათ ლაპარაკი, ჩვენ კი დროებით მთავრობაში შესვლა გვანტერესებს.. ამბობს რამეს ენგელსი იმის შესახებ, რომ დროებით მთავრობაში შესვლა დემოკრატიული რევოლუციის დროს პრინციპს ეწინააღმდეგებაო? არც ერთ სიტყვას! მაშ რისთვის დაგპირდა ამდენი ლაპარაკი ჩვენო „მეუმცირესევ“; რით ვერ გაიგეთ, რომ კითხვების არე-დარევა კითხვის გადაქრა არაა? რატომ ასე ტყუილუბრალოთ აწუხებთ მარქსისა და ენგელსის აზრდის?

„უმცირესობას“ თითონაც უგვრძენია, რომ მარქს—ენგელსის სახელი ვერ დაიფარავს და ახლა მესამე „საბუთისთვის“ მოუკიდია ხელი. თქვენ გინდათ ორივე მხრიდან ალაგმოთ რევოლუციის მტრები, გვეუბნება „უმცირესობა“, თქვენ გინდათ, რომ „პროლეტარიატის“ ზედმოქმედება რევოლუციაზე მოდიოდეს მარტო ქვეიდან კიარა, მარტო ქუჩიდან კი არა, — არამედ ზევიდანაც, დროებით მთავრობიდანაც (**)... ეს კი პრინციპს ეწინააღმდეგებაო, გვიკიჟინებს „უმცირესობა“.

მაშ ასე. „უმცირესობა“ იძახის, რომ „მარტო ქვეიდან“ უნდა ვიმოქმედოთ რევოლუციის მიმდინარეობაზეო. „უმრავლესობა“ უბასუხებს, რომ „ქვეიდან“ მოქმედებას „ზეიდან“ მოქმედებაც უნდა მიუმატოთ, რომ იერიში

უფრო ყოველ მხრივი იყვესო. ვინ ეწინააღმდეგება ამათში სოციალდემოკრატიის პრინციპს?

ვკითხოთ ენგელსს. მესამოცდაათე წლებში ისპანიაში აჯანყება მოხდა. დადგა კითხვა დროებით რევოლუციონურ მთავრობაზე. მაშინ იქ ბაკუნისტები (ანარხისტები) მუშაობდნენ. ისინი უარჰყოფდნენ ყოველივე ზეიდან მოქმედებას, და ამან გამოიწვია ენგელსისა და მათ შორის კამათი. ბაკუნისტები იმასვე ქადაგებდნენ, რასაც დღეს „უმცირესობა“ იძახის. „ბაკუნისტებიო—ამბობს ენგელსი—დიდხანს ქადაგებდნენ, რომ ყოველი რევოლუციონური მოქმედება ზეიდან ქვემოთ—საზარალოა, და ყველაფერი ქვეიდან უნდა წყვებოდეს და კეთდებოდესო“... *) მათი აზრით „ეგრეთ წოდებული დროებითი თუ რევოლუციონური მთავრობის“ შედგენას მოტყუებაა და ისეთივე სახიფათოა პროლეტარიატისთვის, როგორც ყველა დღევანდელი მთავრობა“. **) ენგელსი მასხარათ იღებს ამ შეხედულებას და ამბობს, რომ ცხოვრებამ სასტიკათ უარჰყო ბაკუნისტების ასეთი მოძღვრებაო. ბაკუნისტები იძულებული გახდნენ ცხოვრებისთვის დაეთმოთ და... „წინააღმდეგ თავიანთი ანარხისტური პრინციპებისა, რევოლუციონური მთავრობა შეადგინესო“ (***) ასე „ჰქელავდნენ ისინი მათგანვე წამოყენებული პრინციპს, რომ ვითომ რევოლუციონური მთავრობის შედგენა მუშათა კლასის მოტყუება და ღალატიაო“... ****) ასე ლაპარაკობს ენგელსი.

ამგვარათ, „უმცირესობის“ პრინციპი—„მარტო ქვეიდან“—ანარხისტული პრინციპი ყოფილა, რომელიც მართლაც და ძირიანათ ეწინააღმდეგება სოციალდემოკრატიულ ტაქტიკას; „უმცირესობის“ აზრი, რომ ყოველივე მონაწილეობა დროებით მთავრობაში მუშების დამლუბველიაო, —ანარხისტული ფრაზები ყოფილა, რომელიც ენგელსს სიცილიათაც არა ჰყოფნიდა; გამოირკვა აგრეთვე ის, რომ ცხოვრება არ მიიკარებს „უმცირესობის“ შეხედულებას და სიცილით დამტყრევს მას ისევე, როგორც ეს ბაკუნისტებს დაემართა.

„უმცირესობა“ მაინც ახირებულა—პრინციპებს არ ეწინააღმდეგებითო! საოცარი წარმოდგენა აქვს ამ ხალხს სოციალდემოკრატიულ პრინციპებზე; ავიღოთ თუნდა მათი პრინციპილური შეხედრობა დროებით რევოლუციონურ მთავრობაზე და სახელმწიფო სათათბიროზე. „უმცირესობას“ არ უნდა დროებით მთავრობაში შევიდეს, რომელსაც რევოლუციის ინტერესები წარმოშობს—ეს პრინციპს ეწინააღმდეგებაო; მარა მას უნდა სახელმწიფო სათათბიროში შევიდეს, რომელიც თვითმპყრობელობის ინტერესებმა დაბადა—ეს თურმე პრინციპს არ ეწინააღმდეგება! „უმცირესობას“ არ უნდა დროებით მთავრობაში შევიდეს, რომელსაც რევოლუციონური ხალხი მიღებს და ხალხივე დამტკიცებს—ეს პრინციპის ეწინააღმდეგებაო; მარა მას უნდა სახელმწიფო სათათბიროში შევიდეს, რომელსაც თვითმპყრობელი მეფე მოიწვევს და მეფევე დამტკიცებს—ეს თურმე პრინციპს არ ეწინააღმდეგება! „უმცირესობას“ არ უნდა დროებით მთავრობაში შევიდეს, რომელმაც თვითმპყრობელობა უნდა დაასამაროს—ეს პრინციპს ეწინააღმდეგებაო; მარა მას უნდა სახელმწიფო სათათბიროში შევიდეს, რომელმაც თვითმპყრობელობა უნდა გაამაგროს—ეს თურმე პრინციპს არ ეწინააღმდეგება... ეს რომელ პრინციპზე გველა-

*) იხ. „სოც.-დემ.“ № 5. ეს სიტყვები „სოციალდემოკრატის“ ფრჩხილებში მოჰყავს, კაცი იფიქრებს, რომ ენგელსის სიტყვები შეუცდომლათაა ამოწერილიო. ნამდვილათ კი ეს ასე არაა. აქ მხოლოდ თავისი სიტყვით ვადმოგვცემენ ენგელსის წერილს.

**) იხ. „ისკრა“ № 93.

*) იხ. „პროლეტარის“ მესამე № საღაც მოყვანილია ენგელსის სიტყვები.

) იხ. იქვე. *) იხ. იქვე. ****) იხ. იქვე.

პარაკებით ღირსეულნი, ლიბერალების თუ სოციალდემოკრატების? ძალიან კარგს იზამთ თუ პირდაპირ გვიპასუხებთ: ჩვენ რაღაც ეჭვი გვეპარება. მარა გავანებოთ თავი ამ კითხვებს.

საქმე იმაშია რომ ამ პრინციპების ძებნაში „უმცირესობა“ ანარქისტების გზაზე შემდგარა. აი რა გამოიჩინა დღეს.

ცხოვრება და მწიკლეობა

თვითმპყრობელობა მოსტყუვდა. „ახალი ზომები“. ცხოვრება კი ბოზოქრობს. პარტიები ყალიბდება. ორი არმია. ვინც ჩვენსკენ არაა, ის ჩვენს წინააღმდეგაა. „მამები“ ფაცი-ფუცშია. მუშები „ხელს უშლიან“. „ივერია“ კრიტიკოსობს. „ცნ. ფურცელი“ ფილოსოფოსობს. ცხოვრება კი იცინის.

მეფის მთავრობა დამარცხდა! მან ჯარიმის გადახდა „აღუთქვა“ იაპონიას, მან ხელი მოაწერა ზავის პირობებს და მით ერთხელ კიდევ დაამტკიცა თავისი არარაობა. ჩაქრა მისი იმედები! იაპონია გამარჯვებას დღესასწაულობს. გატეხილი სახელი, აბოზოქრებული ხალხი, გამოცარიელებული „ხაზინა“ და სასაცილო უიმედობა—აი რა დარჩა ხელში მკვებარა მთავრობას... დიდი იმედები კი ჰქონდა მას, ღვთის წინაშე, ომის დაწყების დროს. აეტეხავე ომს, გამოვალ ხალხის მფარველად, დავამარცხებ იაპონიას და, შემდეგ, გამარჯვებული, უეჭველია, ხალხის სიყვარულს მოვიპოვებ, ხალხს „გავაპატრიოტებო“,—ასე ფიქრობდა ხალხის მომხრობას ნიადაგ შერყეული მეფე; მეორე მხრივ, ახალ გამარჯვებას ახალი სახელი მოჰყვება, სახელი ნდობას მომიპოვებს მდიდრებში, ნდობა ფულს მომცემს და, ამგვარად, აივსება ფულებით ჩემი დაცარიელებული „ხაზინა“; ფული კი ძალიან საჭიროა, როგორც საქიფოთ, ისე „შინაური მტრების“ ასალაგმავათო. ერთი სიტყვით, ერთსა და იმავე დროს მეფეს ორი კურდღლის დაქერა უნდოდა. მარა... ისტორიამ სასაცილოდ აიგდო მთავრობის „პლანები“. მთავრობა დამარცხდა და, ამგვარად, მან ვერც ხალხი მიიმხრო და ვერც სახელი მოიხვეჭა; პირიქით, მან ხალხი უფრო გადაიმტერა, სახელი უფრო გაიტეხა და ამგვარად პირში ჩალა-გამოვლებული დარჩა. დიხ, მრავალჯერ მოტყუებული თვითმპყრობელობა ერთხელ კიდევ მოსტყუვდა, მას ორივე კურდღელი გაეცა.

მაშ რა ქნას თვითმპყრობელობამ, როგორ გაიმადროს ტახტი, რომელიც, რაც დრო მიდის, მით უფრო ძირიან-ფესვიანად ირყევა? უეჭველია, „ახალ ზომებს“ უნდა მიმართოს. და აი, დაადგა კიდევ ამ გზას თავისებური ფარისევლობით. ავიღოთ თუნდა ზავის ჩამოგდება. მთავრობას რომ ყური დაუგდო, ისე იფიქრებ, რომ მეფეს ხალხისთვის გული დასწვია და იმისთვის შერიგებია იაპონიასო. ნამდვილად კი საქმე სულ სხვანაირათაა: მან-ჯურიაში სისხლის ღვრამ, ჯარის კაცების მობილიზაციამ, ჯარისა და ფლოტის დამარცხებამ და სხვა ამისთანებმა ხალხი იქამდე გააბეზრა, რომ ერთი მობილიზაციაც,—და, შეიძლება, ის ლომივით ყალყზე შემდგარიყო და თავისი უფლებები მოეთხოვა; მით უმეტეს, რომ მოძრაობის ტალღები ისედაც დღითიდღე იზრდებოდა; ამან შეაშინა მეფის მთავრობა და სწორედ ამიტომ შესწყვიტა გარეშე მტერთან ბრძოლა, რომ უფრო ღონი-

რათ შებრძოლებოდა „შინაგან მტრებს“. დიხ, ხალხის სიბრალულობით კი არა,—ხალხის ასალაგმავად და თავისი ტახტის გასამაგრებლად ჩამოაგდო ზავი ფარისევლად მეფის მთავრობამ! როგორც ხედავთ, ზავიც ერთ-ერთი „ზომა“ ყოფილა, რომელმაც მთავრობა უნდა გაამაგროს... მეორე მხრივ, რა თქმა უნდა, მთავრობას არ ავიწყდება თავისი „ნაცადი“ „ზომაც“: ციხე-ტყვია-მათრახები; ის ძველებურად განაგრძობს ჩვენი ამხანაგების დაქერას, ის ძველებურად ამათრავებს მუშებსა და გლეხებს და ტყვიების ზუზუნით კვლავინდებურად ატკობს ხალხის ჯალათების ყურთა სმენას; ჯერ კიდევ გუშინ-გუშინწინ დახოცა სამოცამდე ქადიჯვრელი გლეხი „მისთვის, რომ მათ შიოდან და თავისას ითხოვდნენ, ყველამ იცით აგრეთვე ტფილისის ამბები... და რადგან ყველას დაქერა და დახვრეტა შეუძლებელია, ამიტომ მთავრობამ ახლა მესამე „ზომას“ მიმართა: ის ცდილობს სხვა და სხვა ერებს შორის მტრობა და განხეთქილება ჩამოაგდოს, ერთმანეთს წაჰკიდოს, დააუძღუროს ისინი და, ამგვარად, კაი ხნობამდე შეიჩინოს შერყეული ბატონობა. ხომ გაგიგონიათ: ხალხი ერთმანეთს წაჰკიდევ და მათზე იბატონებო. ამიტომ მიუსია რუსები ებრაელებს, ამიტომ მიუსია თათრები სომხებს, ამიტომ აიარაღებს ის ჩეჩნებს და ქისტებს ქართველების წინააღმდეგ... რაც უნდა ილაპარაკოთ ბაქოს დღევანდელ ამბებზე, ფაქტი მაინც ფაქტად დარჩება, რომ მთავარი მიზეზი მეფის მთავრობაა*). ამ „ზომებით“ უნდა გაამაგროს მან თავისი ნიადაგი!.. ხოლო ვისაც ეს „ზომები“ ვერ მიუღდება, მათთვის კიდევ სხვა „ახალი ზომა“ შეუმუშავებია. ეს „ზომა“ „ერობა“ და სახელმწიფო სათათბიროა. „ერობა“—განაჩრა ქვეყნებს და სახელმწიფო სათათბირო—მთელ რუსეთს, ფიქრობს მეფე; მოვიწვევ მემაღლეებსა და სხვით ბურჟუებს, შევკრავ მათთან კავშირს, დავარქმევ ამას სახელმწიფო სათათბიროს და ამავე დროს ხმას გავავრცელებ, რომ ყველა ამას ხალხის განსათავისუფლებლად ვმვრებიო. ასე ოცნებობს მეფის მთავრობა. მას აქაც ორი კურდღლის დაქერა უნდა: ხალხის ჩაჩუმება და მდიდრებთან კავშირის შეკვრა, რომ მდიდრებთან შეერთებულმა უფრო მაგარი იერიში მოიტანოს მოტყუებულ ხალხზე... ასეთია მეფის მიერ გამოგონილი „ახალი ზომები“, რომლითაც ცდილობს ის ძველი ბატონობა შეიჩინოს, ასე უნდა ჩააცხროს მან აბოზოქრებული ცხოვრება!

ცხოვრება კი მაინც ბოზოქრობს, ის მაინც თავისას ამბობს და გაორკეცებული ძალით ამტვრევს თვითმპყრობელობის სიმაგრეს. დღევანდს პროლეტარიატი და იარაღს ისხამს სამკვდრო-სასიცოცხლო იერიშისთვის; მან ქვეყანა გააკვირა თავისი სიმაძაქით, გლახებსაც კი იმედი ჩაუსახა და ხმა ამოაღებინა. ფეხზე დგება გლეხკაცობა და ხმას აძლევს პროლეტარიატს—ისიც უფლებებზე ლაპარაკობს. იღვიძებს სალდათობაც და წყურვილით ეწაფება სოციალდემოკრატიულ პროპაგანდას; ასე გასინჯეთ, გორშიაც კი ასობით თავს იყრიან თურმე სალდათები და გატაცებით უგდებენ ყურს სოციალდემოკრატებს. მოიგონეთ მანგლისის, ალექსანდროპოლის, ტფილისის და სხვა სალდათები; მოიგონეთ უსტ-დენისკი, სადაც სალდათებმა რვა საათიანი სამუშაო დღე და ყრილობის თავისუფლება მოითხოვეს**); მოიგონეთ ვარშავი, სადაც სალდათებმა კაზაკები დახვრიტეს***); მოიგონეთ

*) ამის შესახებ შემდეგ ნომერში ვრცელი წერილი გვექნება.

***) იხ. „პროლეტარი“ № 12. ***)) იხ. იქვე.

ყველა ეს და სხვა ამისთანა ამბები,—და დაინახავთ, თუ რას ფიქრობს გამოფხიზლებული სალდათი. ასევე ფხიზლობენ მატროსები შავი ზღვიდან დაწყებული ბალტიის ზღვამდე და ქვეყანას ამცნობენ, რომ ფლოტშიაც ისეთივე „მითქმა-მოთქმაა“, როგორიც სალდათებში. ასე გასინჯეთ, კახაკებიც კი იღვიძებენ, ქვეყნის შემაწუნებელი კახაკები! „პროლეტარი“ სწერს, რომ ზეგერში (ლოძის ახლოა) კახაკები გაიფიცნენ და საქმლის გაუმჯობესება მოითხოვეს*). იგივე „პროლეტარი“ იწერება, რომ „დონის კახაკებს ექვს პოლკში არეულობა დაიწყოვო“. „კახაკები უკმაყოფილებას აცხადებენ, რომ მათ შიდა რუსეთში ამგზავრებენ სამხედრო პოლიციური სამსახურისთვის. ერთი პოლკი დიდინ-პატარიანთ ფეხზე დადგა და ტელეგრაფით აცნობა ატამანს, რომ მთელი პოლკი, როგორც აფიცრები, ისე უბრალო კახაკებიც, უარს აცხადებენ შიდა რუსეთში სამსახურზეო“**). ასე დელავს ცხოვრება, ასეთ პასუხს იძლევა ის მთავრობის „ახალ ზომებზე“! საერთო აჯანყება და მეფის მთავრობის ვადმოყრა—აი სათ მიიღტვის ღღეს ცხოვრების ახალი ძალები.

როცა ზღვა დელავს, უეჭველათ ქაფს იგდებს. დღევანდელი ცხოვრება აღელვებული ზღვაა. საკვირველი არაა, თუ იმანაც ქაფი მოიგდო. სწორედ ეს ქაფა დღევანდელი პარტიები, რომლებიც ასე მრავლათ ამოცურდნენ ცხოვრების ზედა პირზე და გამწარებული იბრძვიან ამათში. ყველაზე პირველათ „მამულიშვილთა კავშირი“ უნდა აღვნიშნოთ. ეს მებატონეებისა და სხვილი ფინანსისტების პარტიაა, რომლებიც დიდი აღტაცებით მიეგებნენ სახელმწიფო სათათბიროს. ერთ რამეს სთხოვენ მხოლოდ თვითმპყრობელ მეფეს: არჩევნები საერთო ნუ იქნება, გლეხებსა და თავადებს ერთმანეთში ნუ აურევთ,—არამედ წოდებათა მიხედვით მოხდესო. მათ არ უნდათ წოდებრიობის მოსპობა, მათ უყვართ ბატონყმობა, მათ უყვართ აგრეთვე მეფის თვითმპყრობელობაც. ასე „მამულიშვილობენ“ ეს ისტორიული დონკიხოტები. უნდა ვიფიქროთ, რომ დიდი სიხარულით შეხვდება ამ ფეოდალურ-მონარქიულ პარტიას ჩვენებური ბრწყინვალე „შავი მერაზმეები“ და შადლიანი ეპისკოპოსები... მეორე პარტია „ასვბაჟდენცების“ პარტიაა.***) აქ სოფლისა და ქალაქის ბურჟუზია თავმოყრილი, რომლებიც უარს არ ამბობენ მთავრობის დაპაჩიკებაზე. მათ უნდათ რამოდენიმე უფლებები შეაკვეცონ მეფეს, მხოლოდ იმ პირობით, რომ ეს უფლებები მათს ხელში გადავიდეს. ამავე დროს ისინი უარს ჰყოფენ წოდებრიობას, მათ უნდათ, რომ უფლებები ხალხსაც ჰქონდეს, იმ პირობით კი, რომ ხალხს მართო ქვედა პალატაში ჰყავდეს წარმომადგენლები და თითონ მათ კი—ზედა პალატაში, რომელიც აუცილებლათ უნდა უფროსობდეს ქვედა პალატაზე. მათ ვერ აკმაყოფილებს მთელათ სახელმწიფო სათათბირო, მარა ისინი მაინც გზავნიან იქ დეპუტატებს: წავიდეთ, ვნახოთ, ყველაფერი ვაქრობის საქმეა, ვეცადოთ, რომ როგორმე მოვრიგდეთ მეფესთან—გამოსადეგი კაციაო. ასე ორ სკამ შუა არიან ისინი გაჩერებულნი და იძულებული არიან ხან მეფეს ელოლიონ, ხან ხალხს. როცა მეფე სასტიკობს და ხმის ამოდებას უშლის ამ ვაჟბატონებს, ისინი ხალხთან გარბიან

—გვიშველეთ რამეო. ხოლო როცა ხალხი ბოძოქრობს და „მეტის-მეტ დიდ უფლებებს“ ითხოვს, ისინი მეფესთან გარბიან და ახლა ხალხს აბეზღებენ—ბრწყინვალე მეფე, დაგვიფარო! ასე „მოღვაწეობენ“ ეს ლიბერალური ქვემძრომები... უნდა ვიფიქროთ, რომ ამ ბურჟუაზიულ-მონარქიულ პარტიას სიხარულით შეხვდება ჩვენი „ქალაქის ბოძოლები“. ეს ასეც არის, როგორც იცით... არის მესამე პარტია,—ბურჟუაზიულ-რადიკალური პარტია. ამ პარტიაში თავს იყრის წვრილი ბურჟუაზიის წარმომადგენელი, მეტ ნაწილათ, ინტელიგენტები. ისინი უარჰყოფენ მეფის მთავრობას და დემოკრატიულ მართვა-გამგეობას ითხოვენ, მარა დემოკრატიული მართვა-გამგეობის იქით ვეღარასა ხედავენ და სოციალიზმისთვის ბრძოლა ეგრე რიგათ არ ეპიტანებათ; ამიტომ მათ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული პარტია უნდა ეწოდოს. ესენი ეკმეხათ შეხედნეს სახელმწიფო სათათბიროს და ბოიკოტი გამოუცხადეს მას. უნდა ვიფიქროთ, რომ ამ პარტიას მეგობრულათ შეხვდება ჩვენებური „სოციალ-რევოლიუციონერები“... დარჩა სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია, რომელიც ძირიანათ უარჰყოფს მთავრობის ყოველივე დაპაჩიკებას, სასტიკ ბოიკოტს უცხადებს სახელმწიფო სათათბიროს, საერთო აჯანყებისკენ მოუწოდებს პროლეტარიატს და დემოკრატიულ რესპუბლიკას ითხოვს, როგორც „გზას და ხიდს“ სოციალისტური ცხოვრებისკენ. მხოლოდ „უმცირესობა“ არ უცხადებს ბოიკოტს სახელმწიფო სათათბიროს და მონაწილეობას იღებს მის არჩევნებში,—ალბათ იმისთვის, რომ რაღაცას გამოელის ნიკოლოზის მიერ გამოცხადარ სათათბიროსგან. ტყუილათ კი არ აქვს „უმცირესობას“ გათახსირებული „მოსკოვის უწყებები“...*) ამგვარათ, ფეოდალური მონარქისტები ბურჟუაზიული მონარქისტები და... „უმცირესობა“, აი ვინ არ უცხადებენ ბოიკოტს სახელმწიფო სათათბიროს; ბურჟუაზიული დემოკრატები და სოციალდემოკრატიული მუშათა პარტია—აი ვინ უცხადებენ ბოიკოტს სახელმწიფო სათათბიროს. ვუსურვოთ „უმცირესობას“, რომ ბურჟუაზიულ დემოკრატებს მაინც დასწეოდეს ამ კითხვებში...

მიუხედავათ ამ პარტიათა სხვადასხვაობისა, მთელი რუსეთი მაინც ორ დიდ არმიათ ნაწილდება: არმიათ რევოლიუციის და არმიათ კონტრ-რევოლიუციის. პირველს სოციალდემოკრატია ხელმძღვანელობს, მეორეს—მეფის თვითმპყრობელობა. პირველი იზრდება და ძვალსხვილდება. მეორე ჭკნება და სამარისკენ მიექანება. და რაც უფრო დრო მიდის, მით უფრო ღრმავდება ის ორმო, რომელიც მათ შორის ამოითხარა, მით უფრო აუცილებელი ხდება მათი სამკედრო-სასიცოცხლო შეტაკება...

ფუჟია, ტყუილია ამ ორი არმიის შერიგება! ტყუილათ ცდილობენ ამას ზოგიერთი „დარბაისელი“! წავიდა ის დრო, როცა შუაში გაჩერებით თავს იქცევდნენ ზოგიერთი „მრავალმხრივი“ კაცები. ან რევოლიუციისკენ წინააღმდეგ კონტრ-რევოლიუციისა, ან კონტრ-რევოლიუციისკენ წინააღმდეგ რევოლიუციისა—ორში ერთი! ყოველი რყევა და ტორტმანი კონტრ-რევოლიუციის გამაგრებაა და მეტი არაფერი. ან საერთო აჯანყებისკენ და მეფის მთავრობის წინააღმდეგ, ან მეფის მთავრობისკენ და საერთო აჯანყების წინააღმდეგ! ყოველივე ორ სკამ შუა გაჩერება საქმის ღალატათ უნდა ჩაითვალოს: ვინც ჩვენსკენ არაა, ის ჩვენს წინააღმდეგაა!..

*) იხ. „პროლეტარი“ № 12. **) იხ. იქვე.

***) „ასვბაჟდენიე“ ლიბერალური ბურჟუების გაზეთია და მის მამხრევებს „ასვბაჟდენცებს“ ეძახიან.

*) იხ. „Московскіи Вѣдомости“ №№ 193—196.

16349

ეს ვერ გაუგია, თუ არ გაუგია მხოლოდ ქალაქის „მაშებს“, ბბ. „უპრავისტებს“. ისინი დიდ ფაცი-ფუცში აბიან და ემზადებიან ერობასა და სახელმწიფო სათათბიროსთვის. მოგვხსენებთ, მეფის მთავრობა რემონტშია მიცემული და თითო-ორი აგური „უპრავისტებსაც“ უნდათ შესწირონ წელში გატეხილ ნიკოლოზს. ესეც რო არ იყვას, ისინი დაჩეკულნი აბიან დალალობას და აქაც უნდათ „ცოტა რამ“ დალალობა გასწიონ ხალხსა და მეფეს შორის...

ესაა, რომ მუშები „ხელს უშლიან“ და „საქმეს“ არ ამთავრებინებენ. ოხ, ეს მუშები! კაცი ხომ ვერსად დამალება: საცა კი შეიკრიბნენ „უპრავისტები“, ერობისთვის იყო თუ სათათბიროსთვის, — ყველგან თავზე წაადგნენ და ყურში ჩაჰყვირეს: ქვემძრომები ხართ და მთავრობის გამაგრება გინდათო! რა თქმა უნდა, ეს სრული ქეშმარიტებაა, მარა ისინიც ხომ „ხელს აძლევენ სოციალიზმს“, მაშ მეთი რაღა უნდათ ამ „მოუსვენრებს“?...

„ივერია“ უყურებს ყველა ამას, ამ სხვადასხვა პარტიებს, ცხოვრების დუღილს და კრიტიკულად დასძენს: ეს სულ დასელების ბრალია, იმათ რომ ავტონომია სწამდეთ, მაშინ ყველაფერი „სწორე“ იქნებოდაო. კაუტსკისა ჰკითხეთ, თუ მართალს არ ვამბობო! საწყალი „ივერია“! რამდენჯერმე ვუთხარით, რომ ავტონომია ჩვენთვის პრაქტიკის კითხვაა და არა პრინციპის, რომ დღეს, დღევანდელ პირობებში, ავტონომიის წამოყენება კავკასიაში — ეს მუშათა კლასიური შეგნების დაბნელებაა, მათი ძალების დაქუცმაცებაა და მეთი არაფერი. მაგრამ ამაო! ის მაინც თავისას გაიძახის — მე ავტონომია მინდაო. კეთილი ბატონებო, მიირთვით ავტონომია! ეს კია, რომ თქვენი მიმართულებას შინაარს სახელიც შესაფერისი უნდა მიეცეთ და, ნურას უკაცრავად, თუ ბურჟუაზიის იდეოლოგებთან მოგნათლავთ. თქვენი სასაცილო „კრიტიკა“ მარქსის კლასთა ბრძოლის ტეორიის შესანიშნავად ამტკიცეს ჩვენს დასკვნას...

„ცნობის ფურცელი“? ის რაღასა შვრება? ის დღემდის მარტო ოხუნჯობდა, დღეს კი ფილოსოფიისთვისაც მიუყვია ხელი. ოხუნჯი და ფილოსოფოსი! სასაცილოა, არა მკითხველო? რაც გინდა თქვით, და ფაქტი კი მაინც ფაქტია. „ცნობის ფურცელი“ დასისტებს „აკრიტიკებს“ და „ფილოსოფიურად“ ეხება მათს დიალექტიკურ მატერიალიზმს. იმუშავეთ ბატონებო, იფილოსოფოსეთ: იქნება მაგ გზით მაინც მიხვდეთ, რომ თქვენსა და ხალხს შორის ხილია ჩატეხილი...

ცხოვრება კი უყურებს ყველა ამას და იცინის, ეშმაკურად იცინის...

შ რ ი დ რ ი ხ ე ნ გ ე ლ ს ი.

ამ წლის 18 აგვისტოს 10 წელიწადი შესრულდა მას შემდეგ, რაც ფრიდრიხ ენგელსი გარდაიცვალა. ვინ იყო ფრიდრიხ ენგელსი?

ეს ის კაცი იყო, რომელმაც მარქსთან ერთად შეამუშავა დიალექტიკური მატერიალიზმი და მით ნამდვილნიდაგზე შეაყენა საზოგადოებრივი მეცნიერება.

ეს ის კაცი იყო, რომელმაც მარქსთან ერთად შეამუშავა მეცნიერული სოციალიზმი და მით სოციალდემოკრატიული შეგნება მისცა რევოლუციონერ პროლეტარიატს.

ისევ ჩაუდგა სათავეში პროლეტარიატის მოძრაობას; ამ მოძრაობას შესწირა მან მთელი თავისი ძალები, ამ

მოძრაობით ცოცხლობდა, მით „იყო მხნე და გულადი“, და ამიტომაც, რომ სიყვარულით იხსენიებს მას მთელი ქვეყნის სოციალდემოკრატიი.

ლიახ, ფრიდრიხ ენგელსი ჩვენი მასწავლებელი და ბელადი იყო.

მარა მარტო ამ მხრივ არაა ის შესანიშნავი. ის შესანიშნავი იყო აგრეთვე თავისი განსაკუთრებული ნიჭითა და ცოდნით. ჯერ კიდევ 24 წლის იქნებოდა, რომ თავისი შესანიშნავი წიგნი დასწერა: „მუშათა კლასის მდგომარეობა ინგლისში“, რომელმაც დიდი გავლენა იქონია სოციალიზმის განვითარებაზე. თვითნებური წერილი, თვითნებური მისი ბროშურა, „ანტადიუტინგიდან“ დაწყებული უბრალო სტატიამდე, ცოდნის საღაროს წარმოდგენს, რომელშიაც მუდამ იპოვით ნათელსა და ღრმა აზრებს.

ვერც ერთი მწიგნობარი ვერ შეედრებოდა ენგელსს მეცნიერების ცოდნით, მიუხედავად იმისა, რომ მას, როგორც ნამდვილ ბელადს სოციალდემოკრატიული პარტიებისა, ცოტა დრო რჩებოდა მეცნიერების გასაცნობათ. მან თითქმის ყველა ევროპული ენები იცოდა; ის ერთ და იმავე დროს ფილოსოფოსიც იყო, ეკონომისტიც, ისტორიკოსიც, დიდ ცოდნას იჩენდა ბუნების მეტყველებაში და საგანგებოდ ქონდა შესწავლილი სამხედრო მეცნიერება. ამიტომ იყო, რომ შესანიშნავად ასრულებდა ის, მარქსის მერე, სოციალდემოკრატიული პარტიების ხელმძღვანელობას.

მიუხედავად ამისა, ეს დიდი კაცი თავით ფეხამდე გამსკვალული იყო სოციალდემოკრატიული დისციპლინით. მას არ უყვარდა „პირველადი დიდიებისთვის“ ტირილი, როგორც ეს ზოგიერთი ინტელიგენებს ემართებათ ხოლმე, — ის თავმდაბლად ეწეოდა თავის უღელს; ამიტომ იყო, რომ სცნო თუ არა მარქსში ნამდვილი ბელადი, მაშინვე გზა დაუტალა და „მეორე ადგილი“ დაიჭირა. ის ამხანაგური თავმდაბლობით ეხმარებოდა მარქსს...

ლიახ, სოციალდემოკრატიის სრული უფლება აქვს იამაყოს ენგელსით, როგორც მეცნიერით, როგორც რევოლუციონერით და როგორც სამაგალითო ადამიანით.

სამაგიეროდ, ჯილდოც შესაფერი მიიღო ფრიდრიხ ენგელსმა: მან თავისი თვალთ ნახა თუ როგორ ფრთებს ისხამდა სოციალიზმი და მუშათა მოძრაობას უერთდებოდა.

ენგელსი გულდასმით ადევნებდა თვალს ევროპულ სახელმწიფოთა პოლიტიკას, და ყველაზე ძალიან რუსეთის თვითმპყრობელობა ეზიზღებოდა. თვითმპყრობელობის დანგრევა — ეს მისი საყვარელი ოცნება იყო, რომანოვების ტახტი — ეს ის სიმაგრე იყო, რომლის დასაღწათაც იწოდებდა ის ყველა მეგრძოლს. დღეს, როცა თვითმპყრობელობა ირღვევა, მუშებს უნდა ახსოვდეთ, რომ ის დროა, რომლის ქვეშაც ისინი იბრძვიან, პირველად მარქსმა და ენგელსმა ააფრიალეს.

ვინ იცის, რამდენ კარგ დარიგებას მოგვცემდა ენგელსი, დღეს რომ ცოცხალი ყოფილიყო; უეჭველია, ბევრ ჩვენ ამხანაგებს იხსნიდა ის იმ რყევისა და უპრინციპობისგან, რომელიც ჩვენს პარტიაში შემოიპარა. მარა ენგელსი თუ აღარა გვყავს, ჩვენ გვყავს, სამაგიეროდ, სხვა მასწავლებელი — ცხოვრება, რომელიც, უეჭველია, ბრუნდებდა დატოვებინებს ჩვენს ამხანაგებს და უფრო მკვიდრად შეაყენებს ნამდვილ გზაზე, მარქსისა და ენგელსის გზაზე.

საღმრთალოთი დაიწმინდა

და უმანდობით გაათავის.

თუ გინდა მოწინააღმდეგე ლაზთიანათ გააშავო და ავნო კიდევ, შენი საკუთარი ნაკლულევანება მას დააბრალე; დაასწარ და მოახვიე თავზე ის ცოდვები, რომლებიც შენ თვით მიგიძღვის და გარწმუნებ, რომ ამის შემდეგ ძნელათ თუ ვინმე შეიტანს შენს სიფაქიზეში ექვს; სამაგიეროდ შენს მოწინააღმდეგეს ბევრი დაუწყებს იქვის თვალთ ცქერას. დაახლოებით, ასე არიგებს ერთი „ძველი გაიძვერა“ ვილაცას, რომელიდაც მწერლის ნაწარმოებში. როგორც ჩანს ამ „გაიძვერას“ კარგათ უნდა იცნობდნენ ჩვენი „მეუმცირესეთა“, ვინაიდან, მის „რჩევას“ ზედ მიწევნით ასრულებენ ისინი. მათ სწორეთ ამ „დარიგების“ თანხმად გამოილაშქრეს „მეუმცირესეთა“ წინააღმდეგ... რომ დაეძალათ თავის დეზორგანიზატორული საქციელი, მათ დეზორგანიზატორობა „მეუმცირესეთა“ დასწამეს და ამ გვარათ, „თავის ცოდვებისთვის მოახვიეს თავზე“. აი რა „საბრალდებლო ოქმი“ გამოიტანეს მათ კავშირის კომიტეტის წინააღმდეგ, „მეუმცირესეთა“ „გასაშავებლათ“: „დაიხ, ჩვენ გამოვედით კავშირიდან, მაგრამ იცით რატომ? იმიტომ, რომ კავშირი გამოვიდა რუსეთის სოციალდემოკრატიული მუშათა პარტიიდან: კავშირის კომიტეტის ზედგავლენით კავკასიის კომიტეტმა უპრაოდესობამ კავშირი გასწყვიტა პარტიის ცენტრალურ დაწესებულებებთან—ცენტრალურ ორგანოსთან... ცენტრალურ კომიტეტთან და საბჭოსთან... და ეს იმ დროს, როცა შეერთება საჭირო, როცა პარტიის უკვე არსებულ ცენტრალურ ორგანოების გარშემო უნდა შემოკრებოდა მათი მეთაურობით მთავრობაზე იერიშით მივიდეთ... ვიზამთ ამას ჩვენ, ამხანაგებო! ავყვებით ჩვენ ამ განხეთქილების მთესველთ და წყლის მღვრეველთ? განა ეს რევოლუციის დიდი ხნით *) გადადება არ იქნება?“**)

აი ასეთ ნიანგის ცრემლებს აფრქვევდა, ჯერ კიდევ 7 თებერვალს, ჩვენი უმცირესობა პარტიის ცენტრების დასაცველათ, მათი ავტორიტეტის და გავლენის განსამტკიცებლათ. — ვინც-კი ამ „ბრალდებას“ წაიკითხავს ის, უეჭველია, იფიქრებს, რომ უმცირესობა, ეს პარტიის ერთობისთვის წამებული უმცირესობა, პარტიული კრებების დადგენილებებს უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე იცავს, მათ წმინდათა-წმინდას არავის შეაბლაღვინებს და ყოველ წუთს მზათა მათ და აცველათ ჯვარს ეცვას, საღმრთალოში თავი გაყოს. მოდი და ამის შემდეგ დააჯერე ვინმე, რომ „მეუმცირესეთა“ პარტია და მისი ინტერესები ჭიან ტყემლათაც არ უღირთ, რომ ყველა ამეებს ისინი იარაღათ ხმარობენ, ნილაბათ იფარებენ თავის ჯგუფური მიზნის მისაღწევათ, მეუმცირესეთა „გასაშავებლათ“. ვინ დაგიჯერებს, რომ ისინი პარტიის თბილ ქურქათ სთვლიან, რომელიც მხოლოდ სიცივეშია საჭირო, სითბოში კი მეტი ბარგია, და უნდა თავიდან მოიშორო. აბა სკადე და უთხარ ვინმე, რომ გადაელო-

*) როგორც ხედავთ, იმ დროს უმცირესობა სულ სხვანაირათ უყურებდა ცენტრალურ დაწესებულებებს, მათი მაშინდელი აზრით ცენტრებიდან დაშორება „რევოლუციის დიდი ხნით გადადებას ნიშნავდა“. ახლა! ახლა სულ სხვა პანგზე გალობენ, ეს „მგონებია“: თქვენ ცენტრალურ დაწესებულებების მნიშვნელობას აზვიადებთ—მათგან ბევრ, რამეს გამოელითო, გვიკიჟინებენ ეს ვაჟბატანები.

*) იხილე მათი 7 თებერვლის პროკლამაცია: „ყველა თბილისის მუშებს“.

ბება თუ არა პარტიის „მე“ „მეუმცირესეთა“ ჯგუფურ „მე“-ს, ისინი წარბეზუნრელათ გადასთვლავენ ტალახიანი ფეხით პარტიის „წმინდათა-წმინდას“, მის ცენტრალურ დაწესებულებებს და მათ დამაარსებლებს გუბერნატორ-ჟანდარმ-მაზრის უფროსებს უწოდებენ—დაიხ, ძნელია, ძალიან ძნელი, ამაში დაარწმუნო ვინმე, თუ თვით „უმცირესობა“ არ დაგეხმარა—მათი დახმარების იმედი-კი ამ მხრივ, მუდამ უნდა გქონდეს. ისინი ხომ შეურიგებელი მტრები არიან ყოველივე პრინციპისა; მათი „ბუნება“ ვერ ითვისებს, რამოდენიმე ხნით მაინც, ერთ რწმენაზე შეჩერებას, ერთ აზრის და მიმართულების დაცვას. დღეს თუ ერთ რამეს თავგამოდებით, ცეცხლითა და მახვილით იცავენ დარწმუნებული უნდა იყოთ, რომ ხელო „აბუნტდებიან“ იმავე საგნის წინააღმდეგ და ისეთივე თავგანწირვით შეებრძოლებიან, როგორითაც გუშინ იფარავდნენ. იქნება ბევრმა ესეც არ დაიჯეროს და ფაქტები მოითხოვოს. აი ფაქტებიც: ჩვენ ზემოთ ვნახეთ თუ, როგორ მოწიწებით იყრიდნენ მუხლს ჩვენი „მეუმცირესეთა“ მეორე პარტიულ კრების მიერ არჩეულ დაწესებულებათა წინაშე. ახლა ვნახოთ რა თამამათ, მოურიდებლათ, სთელავენ ფეხქვეშ ამ გუშინდელ თავის სამლოცველოს, რა აუარებელ სიბინძურეს აპკურებენ მას... აი რას ვკითხულობთ № 3 „სოციალდემოკრატიში“: „პარტიის კრება ირჩევს პარტიის მეთაურთ (მეორე კრებაზეა ლაპარაკი) ჩვენ („უმრავლესობა“) ვიცავთ ამ არჩევანს, მაშასადამე, ჩვენ დემოკრატები ვართო! თვითონ კრება რაღა არის, ის ვისი არჩეულია? ვისი და კომიტეტების, ხოლო კომიტეტები მალლიდან დაყენებულია ლენინის და მისი ჯგუფის მიერ (მართლა?!). როგორც ხედავთ, ლენინი და კომპ. აყენებს კომიტეტს, მერე იწვევს ამათ დელეგატებს, ამათ არქმევს პარტიის კრებას და აქ მისი დაყენებულნი ირჩევენ მასვე. ამას უწოდებს გალიორკა დემოკრატიზმს! მაგ., გუბერნატორმა, რომ მის მიერ დაყენებული მაზრის უფროსები მოიწვიოს და თავის თავი მეთაურათ აარჩევოს დემოკრატიზმი ყოფილა!“—და სხ...

როგორც ხედავთ, „მეუმცირესეთა“ გვაუწყებენ, რომ მეორე კრებას მხოლოდ ლენინი არქმევს პარტიულს, ნამდვილათ-კი ის იყო კრება „მაზრის უფროსებისა“, რომლებმაც თავის მომწვევი გუბერნატორი აირჩიეს—აცრ მეტი-არც ნაკლები. გამოდის, რომ მეორე კრება არა-პარტიული-უკანონო ყოფილა და რადგან ყველა პარტიის ცენტრალური დაწესებულებები:—ცენტრალ. ორგანო, ცენტრალ. კომ. და საბჭო—ამ კრებამ შეადგინა, ცხადია, ისინიც არაპარტიული-უკანონოები ყოფილან და აი, ამ უკანონო კრების მიერ დაყენებულ, უკანონო ცენტრებს უწოდებდა უმცირესობა პარტიულ დაწესებულებათ, მათ წინაშე იხრიდა *) მოწიწებით ქედს და ყველა, ვინც-კი მათ კრიტიკულის თვალთ შეხვდა, პარტიის მტრათ აღიარა და „სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა“ გამოუცხადა!

აი კიდევ მაგალითი: ერთ საკამათო კრებაზე, ერთი მეუმცირესეთა „ლიდერთაგანი“ ამბობს: „რადგან პროლეტარიატს არ მიუღია მონაწილეობა მეორე კრებაზე წამოყენებულ კითხვების გარკვევაში, ამიტომ მეორე სივრცე არ იყო მისი (პროლეტარიატის) სურვილებს გამოუმხატვლი და, თუ გინდათ, ამ მხრივ უკანოც

*) ესლაც ისევე იხრის ის ქედს ერთ პარტიულ ცენტრის ნაწარგვის წინაშე, რომელიც ერთ დროს ცენტრალურ ორგანოთ დაამტკიცა „გუბერნატორის“ კრებამ.

იყო! ეს „რეჩი“ გამოვრება განმარტებაა ზემოთ-მოყვანილი ციტატის, მხოლოდ უფრო უბრალოთ, უფრო თამამათაა ნათქვამი. ასე, უმცირესობა აღარ (ან ვეღარ) მალავს თავის ნამდვილ სახეს; მან მოიხსნა პარტიის ნილაბი და შორს გადასტყორცნა! ის როგორც ბეჭდითი ისე სიტყვიერი ავტორიტეტს ამტკიცებს მეორე პარტიული კრების უკანონობას და მით რუსეთის სოციალდემოკრატიულ მუშათა პარტიის კანონიერებასაც უარყოფს. მართლაც და, თუ მეორე კრება არა-პარტიული და უკანონო იყო იმიტომ, რომ „ზემოდამ“ იყო მოწვეული და იმაზე „წამოყენებულ კითხვების გამო-რკვევაში პროლეტარიატს არ მიუღია მონაწილეობა“; პირველი კრება ხომ უფრო ცოდვილი იყო ამ მხრივ; რაც შეეხება მესამე კრებას, ეს ხომ მათი აზრით ავა-ზაკთა და უზურპატორთა ყრბი იყო და მეტი არა-ფერი!... გამოდის, რომ არც ერთი ჩვენი კრება პარტიული და კანონიერი არ ყოფილა, და, რადგან, უკრებოთ არავითარი პარტიის დაარსება არ შეიძლება, ამიტომ ჩვენ, რუსეთის სოციალდემოკრატებს, პარტია არ გვქონია! გარდა ამისა, მეორე კრებამ შეიმუშავა და მოგვცა პროგრამა, რომელსაც უმრავლესობასთან ერთ-თათ უმცირესობაც სავსებით ღებულა და ნამდვილ პროლეტარულ პროგრამათა სთვლის (აბა ლოდიკაც ასეთი უნდა, აი!). როგორ მოხდა ეს ბატონო „მეუმცირესენო“? თქვენის აზრით ხომ მეორე კრება იმიტომ იყო უკანონო, რომ ის არ იყო პროლეტარიატის სურ-ვილების გამოხატველი! და განა პროლეტარიატის პროგ-რამაში მისი „სურვილები“ და ინტერესები არ უნდა იხატებოდეს? — ჩვენ, „გაქალებულებს“, გგონია, რომ უნდა იხატებოდეს და ამ რწმენით მივიღეთ იგი მეორე კრებაზე. თქვენ, ნუ თუ თქვენც ასე გგონიათ? ეს, შე-უძლებელია: ძველი ქეშმარიტებაა, რომ „მსგავსი მსგავ-სსა შოხსო“. მაშასადამე, თუ კრება არ იყო პროლე-ტარიატის სურვილების გამოხატველი, არც ამ კრების მიერ მიღებული პროგრამა იქნება პროლეტარიატის სურ-ვილების და ინტერესების გამოხატველი. ერთი სიტყვით, თუ მეორე კრება არაპარტიული და უკანონო იყო, მის მიერ შემუშავებული პროგრამაც უსათუოთ, ასეთივე არაპარტიული და უკანონო უნდა იყოს. თქვენ-კი, „მეუმცირესენო“, უარყოფთ კრების კანონიერებას და პროგრამას-კი კანონიერათ სცნობთ? სწორეთ, რომ სა-საცილოა!...

ამ სასაცილო წინააღმდეგობას, როგორცა ჩანს თვით „მეუმცირესენიც“ გრძნობენ და სცდილობენ, როგორმე თავი დააღწიონ. მაგრამ, როგორ? ეს ორ ნაირათ შეუ-ძლიანთ: ან კრება კანონიერათ უნდა სცნონ, ან პრო-გრამაც უკანონოთ აღიარონ და უარყონ. როგორცა ჩანს მათ უკანასკნელი გზა, პროგრამის უარყოფა, აურ-ჩევიათ. მაგრამ, რომ უარყონ ის პროგრამა, რომელსაც ისინი აქამდე მაგრა ებლაუჭებოდნენ, საჭიროა ჯერ მი-სი უმნიშვნელობა დაამტკიცონ. და აი, „მეუმცირესენი“ უკვე შეუდგნენ ამ ჯაბანწყევტას. ჯერ იყო და პროგ-რამის მნიშვნელობა დაამტკიცეს, გამოუტყვეველი პროგ-რამითაც იოლაი წავალთო, — მერე, რამდენიმე ხნის შემ-დეგ, მის უმნიშვნელობაზე დაგვიწყეს ბასი, გაივლის პატარა ხანი და, უეჭველია, გამოაცხადებენ, რომ პროგრამა სულაც არაა საჭიროვო. აი, მაშინ იმხიარულდები! მა-შინ უფრო თავისუფლათ შეეძლება მასლათი გუბერ-რატორებზე, მაზრის უფროსებზე და მრავალ ამგვარ მათ საყვარელ საგნებზე. ამგვარათ, უმცირესობამ დადი-

რისით გამოილაშქრა, უმრავლესობის წინააღმდეგ და გამა-რჯეების მოსაპოვებლათ ამოეფარა პარტიის ფირმას, მის ცე-ნტრების ავტორიტეტს; მალე ამ „საფრებმა“ მის ჯგუფურ მისწრაფებას ხელი შეუშალა და ისიც შეუდგა მათ ნგრე-ვას. და აი ის ეხლა ქვეყანას აუწყებს, რომ ესენი უკა-ნონო შეიღებები არიანო. მათი ახალი აღმოჩენით რუსე-თის სოციალდემოკრატიას ჯერ არც ერთი პარტიული და კანონიერი კრება არ ქონია, მაშასადამე, არც რუ-სეთის სოციალდემოკრატიული მუშათა პარტია ყოფი-ლა კანონიერი. და თუ პარტია უკანონოა მისი პროგ-რამაც ხომ უკანონოა და უკანონო!

ასე წაუვიდეს ცეცხლი „მეუმცირესებმა“ თავის გუ-შინდელ კერპებს!

აი ამაზე იტყვიან: „სადღეგრძელოთი დაიწყეს, შესან-დობრით-კი გაათავესო“.

იგივე

პასუხათ „სოციალდემოკრატს“.

(იხილე „პასუხი კავშირის კომიტეტს“. გამოცემა „სოციალ-დემოკრატისა“).

ყველაზე პირველათ, ბოდიშს ვიხდი მკითხველთან, რომ პასუხი დაეაგვიანე. რას იზამ: საქმემ სხვა სფეროში მომთხოვა მუშაობა, და მეც იძულებული გაგხდი დრო-ებით გადამეღო ჩემი პასუხი — მოგესხენებათ — ჩვენი თავი ჩვენ ხელთ არაა.

მეორეთ, საჭიროა შევნიშნო აი რა: ბევრს, ისე ჰგო-ნია, რომ ბროშურა — „გაკვერთ პარტიულ უთანხმოება-ზე“ — კავშირის კომიტეტისაა და არა კერძო პირისაო. მე პირდაპირ ვაცხადებ, რომ ეს ბროშურა მხოლოდ მე მეკუთვნის. კავშირის კომიტეტის მარტო რედაქციაა — არც მეტი, არც ნაკლები.

ახლა კი შევუდგეთ საქმეს. მოპირდაპირე მიკითხნებს: „სადაო საგანს ვერ ხედავ“, „კითხვებს აფუჩიჩეფო“ *); „სადაო ორგანიზაციული კითხვებია, და არა პროგ-რამაო“ (2 გვ.).

ოდნავი დაკვირვებაა საჭირო, რომ ავტორის სიყა-ლზე გამოირკვეს. საქმე იმაშია, რომ ჩემი ბროშურა პასუხია „სოციალდემოკრატის“ პირველ ნომერზე, — ბროშურა უკვე მიცემული იყო საბეჭდავში, რომ „სო-ციალდემოკრატის“ მეორე ნომერი გამოვიდა. რას ამბობს ავტორი პირველ ნომერში? მხოლოდ იმას, რომ „უმ-რავლესობა“ იდეალიზმის გზას ადგია და მარქსიზმს „ძი-რიანათ ეწინააღმდეგებაო“, აქ კრინტიც არაა და-ძრული ორგანიზაციულ კითხვებზე. რა უნდა მეპასუხნა მე? მხოლოდ ის, რაც ვუპასუხე: „უმრავლესობა“ ნამ-დვილ მარქსისტულ გზას ადგია, და თუ ეს ვერ გაუგია „უმ-ცირესობას“, ეს იმას ნიშნავს, რომ თითონვე ასცილებია ნამდვილ მარქსიზმსაოქო. ასე მოიქცეოდა ყველა, ვისაც პოლემიკისა ესმის რამე. ავტორი კი ახირებულა — რა-ტომ ორგანიზაციულ კითხვებს არ ეხებოი. იმიტომ არ ვეხები, ფილოსოფოსო, რომ თქვენ მაშინ კრინტიც არ გქონდათ დამრული ამ კითხვებზე, — შეუძლებელია პასუ-ხი გასცე კაცს იმ საგანზე, რომელზედაც ჯერ ლაპარა-კი არ ყოფილა. ცხადია, ეს „კითხვების გადაფუჩიჩება“, „სადაო საგნის დამალვა“ და სხვა ამისთანები ავტორის გამოგონებაა და მეტიარაფერი. პირიქით, მე საბუთი მაქვს თითონ მას შეეწამო ზოგიერთა კითხვების გადამალვა. ის ამ-

*) იხ. „პასუხი კავშირის კომიტეტს“. 4 გვ.

ბოძს, რომ „სადაო ორგანიზაციული კითხვებია“; მაშინ როდესაც ჩვენ შორის ტაქტიკური უთანხმოება არსებობს, რომელსაც გაცილებით უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე ორგანიზაციულს. ჩვენი „კრიტიკოსი“ კი ერთი სიტყვითაც არ იხსენიებს ამ უთანხმოებას თავის ბროშურაში. აი ამასა ჰქვია „კითხვების გადაფუჭება“.

რაზეა ლაპარაკი ჩემს ბროშურაში?

დღევანდელი ცხოვრება კაპიტალისტურათაა მოწყობილი. აქ ორი დიდი კლასი არსებობს: ბურჟუაზია და პროლეტარიატი, და მათ შორის სამკედრო სასიცოცხლო ბრძოლაა გამართული. პირველს მისი ცხოვრებითი გარემოება აიძულებს, რომ კაპიტალისტური წესები გაამაგროს. მეორეს კი იგივე გარემოება აიძულებს, რომ შეარყიოს და ძირს დასცეს კაპიტალისტური წესები. თანახმად ამ ორი კლასისა, შეგნებაც ორნაირი მუშავდება: ბურჟუაზიული და სოციალისტური. პროლეტარიატის გარემოებას სოციალისტური შეგნება შეეფერება. ამიტომ პროლეტარიატი იღებს ამ შეგნებას, ითვისებს მას და გავრცელებული მოხერხებით ებრძვის კაპიტალისტურ წესწყობილებას. რა თქმა უნდა, კაპიტალიზმში და კლასთა ბრძოლა რომ არ ყოფილიყო, აღარც სოციალისტური შეგნება იქნებოდა. მარა, ახლა კითხვა იმაშია, თუ ვინ ამუშავებს, ვის შეუძლიან შეამუშაოს ეს სოციალისტური შეგნება (ე. ი. მეცნიერული სოციალიზმი). კაუცკი ამბობს და მე ვიმეორებ მის აზრს, რომ პროლეტარტა მასსა, სანამ ის პროლეტარიატით დარჩება, არა აქვს არც დრო და არც საშუალება, რომ სოციალისტური შეგნება შეიმუშაოს; „თანამედროვე სოციალისტური შეგნება შეიძლება აღმოცენდეს მხოლოდ დროშაზე, ანუ ბურჟუაზიული ინტელიგენტების მხრიდან, ანუ მეცნიერულ ცოდნაზე, ანუ კაუცკი,*) მეცნიერების მხრიდან, ანუ ბურჟუაზიული ინტელიგენტებისა, მაგალითად, მარქსი, ენგელსი და სხვები, რომლებსაც დროცა აქვთ და საშუალებაც, რომ მეცნიერებას ჩაუდგენ სათავეში და სოციალისტური შეგნება შეიმუშაონ. ცხადია, სოციალისტური შეგნების შემუშავება—ეს ზოგიერთი ინტელიგენტი—სოციალდემოკრატების საქმე ყოფილა, რომლებსაც დროც შესწევთ ამისთვის და საშუალებაც.

მარა რა მნიშვნელობა აქვს ცარიელ სოციალისტურ შეგნებას, თუ კი ის პროლეტარიატში არ გავრცელდება? ის ცარიელ სიტყვებათ და დარჩება და მეტი არაფერი! სულ სხვანაირად დატრიალდება საქმე, თუ პროლეტარიატში გავრცელდება ეს შეგნება: პროლეტარიატი შეიგნებს თავის მდგომარეობას და აჩქარებული ნაბიჯით გაექანება სოციალისტური ცხოვრებისაკენ. აი აქ ჩნდება სოციალდემოკრატია (და არა მარტო ინტელიგენტი სოციალდემოკრატები), რომელსაც შეაქვს მუშათა მოძრაობაში სოციალისტური შეგნება. ამაზე ამბობს კაუცკი, რომ „სოციალისტური შეგნება გარდაწარმად შეტანილი პროლეტარიატის კლასთა ბრძოლაში“ (**).

ამ გვარით სოციალისტურ შეგნებას ამუშავებს ზოგიერთი ინტელიგენტი-სოციალდემოკრატები. ხოლო მუშათა მოძრაობაში შეაქვს ეს შეგნება მთელ სოციალდემოკრატთა, რომელიც შეგნებულ ხასიათს აძლევს პროლეტარიატის სტიქიურ ბრძოლას. ამაზეა ლაპარაკი ჩემს ბროშურაში, ამას ამბობს მარქსიზმი და მასთან ერთად „უმრავლესობა“.

რას ამბობს ამის წინააღმდეგ ჩემი მოპირდაპირე?

—ბევრს არაფერს მაინც და მაინც. ის გინებას უფ-

*) იხ. კ. კაუცკის წერილი, რომელიც „Что дѣлать“ შია' გადმოგვიღილი. 27 გვ.

**) იქვე.

რო ბევრ დროს ანდომებს, ვიდრე კითხვის გამორკვევას, —ჩანს ძალიან გაკუჭებული! ის გულდაგულ არ ხედება კითხვებს, პირდაპირ პასუხს არ იძლევა საგანზე, —არამედ მხდელი „მებრძოლივით“ გაურბის საგანს, თვალთმაქტურად აფუჩჩებს ნათლად დაყენებულ კითხვებს და თანაც ქვეყანას არწმუნებს, რომ კითხვები ერთიან გამოვარკვევად! აი, მაგალითად, არავითარ კითხვას არ იძლევა ავტორი სოციალისტური შეგნების შემუშავებაზე, ის ვერ ბედვას პირდაპირ თქვას, თუ ვის ემხრობა ამ კითხვაში: კაუცკის თუ „ეკონომისტებს“. მართალია, „სოციალდემოკრატის“ პირველ ნომერში ძალიან თამამად კრიტიკობდა ჩვენი „კრიტიკოსი“, მაშინ ის პირდაპირ „ეკონომისტების“ ენაზე ლაპარაკობდა, მარა რა უყოთ მერე? მაშინ სხვა იყო, ეხლა ის „სხვა გუნებაზე“ დამდგარა და კრიტიკოსობის მაგიერ გვერდს უვლის ამ კითხვას, ალბათ, იმისთვის, რომ თავის შეცდომაში დარწმუნებული. ესაა, რომ ვერ გაუბედია პირდაპირ აღიაროს ეს შეცდომა. საერთოდ, ორ ცეცხლ შუაა ჩვენი ავტორი, ვერ გაუკვლევი, ვის მიემხროს. თუ „ეკონომისტებს“ მიემხრობა, მაშინ კავშირი უნდა შესწყვიტოს კაუცკისთან და მარქსიზმთან—ეს კი ხელსაყრელი არაა მისთვის; ხოლო თუ კავშირს შესწყვიტს „ეკონომიზმთან“ და კაუცკის მიემხრობა, მაშინ უეჭველად უნდა მოუწეროს ხელი „უმრავლესობასაც“—ეს კი ვერ გაუბედია, და არის ესე ორ ცეცხლ შუა. მაშ რა ქნას ჩვენმა „კრიტიკოსმა“? აქ გაჩუმება სჯობია, სკრის იგი და მართლაც გვერდს უვლის ზემოთ წამოყენებულ კითხვას. ასე იქცევა ყველა ის, ვისაც ლოლიკური სილაჩრე სჭირს.

რას ამბობს ავტორი შეგნების შეტანაზე?

აქაც იმავე ორკოფობასა და სიმხდალეს იჩენს. ის კითხვას აბრუნებს და დიდის რიხით გვიკვირებს: კაუცკი სულაც არ ამბობს, რომ ვითომ „ინტელიგენტისა“ შეაქვს გარემიდან მუშათა კლასში სოციალიზმიო“ (7გვ.).

კეთილი, მარა ამას ხომ არც ჩვენ ვამბობთ, ბ. „კრიტიკოსო“, რატომ მოგინდომებიათ ქარის წისქვილებთან შებრძოლება? რათ ვერ გაიგეთ, რომ ჩვენი აზრით სოციალდემოკრატიას *) შეაქვს მუშათა მოძრაობაში სოციალისტური შეგნება და არა მარტო ინტელიგენტი-სოციალდემოკრატებს? რათა გგონიათ, რომ სოციალდემოკრატიაში მარტო ინტელიგენტებია, რათ ვერ გაიგეთ, რომ სოციალდემოკრატიაში გაცილებით უფრო მეტია მოწინავე მუშები, ვიდრე ინტელიგენტები? ნუ თუ არ შეუძლიან სოციალდემოკრატ-მუშებს სოციალისტური შეგნების შეტანა მუშათა მოძრაობაში?...

—ავტორს თვითონაც უგრძნია თავისი „საბუთის“ უსაბუთობა და ახლა მეორე „საბუთისთვის“ მიუმართავს. აი ეს საბუთიც.

„კაუცკი სწერს: „პროლეტარიატთან ერთად ბუნებრივი აუცილებლობით ებადება სოციალისტური მიდრეკილება, როგორც თვით პროლეტარებს, ისე იმათ, რომელნიც ითვისებენ პროლეტარიატის თვალთახედვის ისარს; ასე აიხსნება სოციალისტურ ლტოლვილებათა წარმოშობა“. აქედან აშკარაა, რომ სოციალიზმში გარემიდან კი არ შედის პროლეტარიატში, არამედ, პირიქით, პროლეტარიატისგან გამოდის გარედ და შედის იმ პირთა თავში, რომელნიც პროლეტარიატის შეხედულებას ითვისებენ“ (8 გვ. „პასუხი კავშ. კომ.“.)

ასე სწერს ჩვენი „კრიტიკოსი“ და ჰგონია, რომ

*) იხ. „გაკვირეთ პარტიულ უთანხმოებაზე“, 16 გვ.

კითხვა გამოვარკვეო! რას ნიშნავს კაუტსკის სიტყვები? მხოლოდ იმას, რომ სოციალისტური ლტოლვილები თავისთავად ებადება პროლეტარებსო. ჩვენ კი სოციალისტურ შეგნებაზე გვაქვს კამათი! საიდან სადაო? განა ლტოლვილება და შეგნება ერთია? ნუ თუ ვერ აჩვენებს ავტორი „სოციალისტურ მიდრეკილებას“ სოციალისტური შეგნებისგან? და განა აზრის საღატაკე არაა, როცა ის კაუტსკის სიტყვებიდან დაასკვნის, რომ „სოციალიზმი გარედმიდან არ შედისო“? რა ერთობა აქვს „სოციალისტური მიდრეკილების წარმოშობას“ სოციალისტური შეგნების შეტანასთან? განა იგივე კაუტსკი არ ამბობს, რომ „სოციალისტური შეგნება გარედანაა შეტანილი პროლეტარიატის კლასთა ბრძოლაში“ (იხ. „Что дѣлать“ 27 გვ.)? ნეტა ვიცოდე, ვის ასულელებს ავტორი, თავის თავს თუ მკითხველს! ავტორი თითონაც ამჩნევს თავისი მდგომარეობის სიყალბეს და იძულებულია დაასკვნას; „კაუტსკის ციტატიდან მართლა გამოდის, რომ სოციალისტური შეგნება გარედან შედის კლასთა ბრძოლაში“-ო (იხ. „პასუხი კავ. კ.“ 7 გვ.) მარა ვერ გაუბედია პირდაპირ და თამამათ აღიაროს ეს მეცნიერული სიმართლე. აქაც იგივე ორჭოფობასა და ლოდიკურ სილაჩრეს იჩენს ჩვენი „მეუმცირესე“, როგორც ზემოთ.

ასეთ ორჭოფულ „პასუხს“ იძლევა ბ. „კრიტიკოსი“ ორ უმთავრეს კითხვაზე. რაღა უნდა ვთქვა დანარჩენ წვრილ კითხვებზე, რომლებიც თავისთავად გამომდინარეობს ამ სხვილი კითხვებიდან? უკეთესი იქნება, თუ მკითხველი თითონვე შეადარებს ჩემსა და ავტორის ბრძოლებს. საჭიროა მხოლოდ კიდევ ერთ კითხვას შევხხოთ. ავტორს რომ კითხო, ჩვენი აზრით „განხეთქილება იქიდან წარმოსდგება, რომ კრება... აქსელროდი, ზასულონი და სტაროვერი არ აიჩნია რედაქტორებათ“ (13 გვ. „პასუხი“)... რომ ჩვენ ამით „უარყოფთ განხეთქილებას, მის პრინციპიალურ სირღმეს ვმაღავთ დამთელი ოპოზიცია სამი „აბუნტებული“ რედაქტორის საქმეთ გამოგვაქვს“ (იხ. იქვე 16 გვ.).

აქ ისე არეულ-დარეულია კითხვები, რომ არ შეიძლება სინათლე არ მოვფიქროთ საგანს. საქმე იმაშია, რომ აქ ორი კითხვაა დაყენებული: მიზეზი უთანხმოების და ფორმა უთანხმოების. პირველ კითხვაზე მე პირდაპირ ვიძლევი პასუხს: „ეხლა ცხადია, თუ რა ნიადაგზე აღმოცენდა პარტიული უთანხმოება. ლაპარაკი არ უნდა, რომ პარტიაში ორგვარი მიდრეკილება გამოიკვეთა: მიდრეკილება პროლეტარული სიმტკიცის და მიდრეკილება ინტელიგენტური რყევის და ა.რ. ამ ინტელიგენტური რყევის გამოხატულებაა დღევანდელი „უმცირესობა“ (იხ. „გაკვეთი“ 46 გვ.). როგორც ხედავთ, აქ მე ინტელიგენტური და პროლეტარული მიდრეკილებით ვხსნი უთანხმოებას, და არა მარტო-აქსელროდის საქციელით. მარტოვისა და სხვების ყოფა-ქცევა მხოლოდ გამოხატულებაა ინტელიგენტური მიდრეკილების. მარა ჩვენ „მეუმცირესეს“ ვერ გაუგია ეს ადგილი.

რაც შეეხება მეორე კითხვას, მე ვამბობდი და მუდამაც ვიტყვი, რომ „უმცირესობის“ მეთაურნი „პირველი ადგილებისთვის“ ტიროდენ და სწორეთ ასეთი ფორმა მისცეს პარტიულ ბრძოლას. ჩვენ ავტორისა სჯერა ეს, მარა „უმცირესობის“ მეთაურნი-კი პარტიას გაფეიცნენ, პირდაპირ ითხოვნენ ადგილებს ც. კომიტეტში, ც. ორგანოში, პარტიის საბჭოში და თანაც ამბობდნენ:

„ეს ერთად-ერთი პირობებია, რომელთა დაკმაყოფილებასაც შეუძლიან ააშოროს პარტიას საშიშარი განხეთქილება“ (იხ. „კომენტარი“ 30 გვ.). მაშ რას ნიშნავს ეს, თუ არ იმას, რომ „უმცირესობის“ მეთაურებს „ადგილებისთვის ბრძოლა“ ეწერათ თავიანთ დროშაზე? იდეური ბრძოლა — ახირებულხართ. მე რე ვინ უშლიდა მათ იდეურ-პრინციპიალურ ბრძოლას? განა არ უთხრეს მათ „მეუმრავლესებმა“: ცალკე ორგანო იქონიეთ და ისე იბრძოლეთ, პარტიას შეუძლიან ასეთი ორგანო დაგიარსოთ (იხ. „კომენტარი“) ? რატომ არ დასთანხმდნენ, თუ მართლა პრინციპები აინტერესებდათ, და არა „პირველი ადგილები“?

ღიახ, ეს პოლიტიკური უხასიათობაა, ადგილებისთვის ბრძოლა, და ნუ გწყინთ, თუ საგანს თავის სახელს ვარქმევთ.

„უმცირესობის“ ბელადები წინეთ ეთანხმებოდნენ მარქსიზმსა და ლენინს, რომ სოციალისტური შეგნება გარედან შედის მუშათა მოძრაობაში (იხ. ისკრის საპროგრამო წერილი № 1). შემდეგ-კი რყევა დაიწყეს და ლენინს გამოეკამათნენ — სწვამდნენ მას, რასაც გუშინ ეთაყვანებოდნენ! მე ამას წაჯექ-უკუჯექობა დავარქვი, და ნურც ეს გეწყინებათ, ბატონებო, სიმართლის გულისთვის.

გუშინ თქვენ ცენტრებს თაყვანსა სცემდით და თავზე ცეცხლს გვაყრიდით — უნდობლობა რატომ გამოუცხადეთ ცენტრ. კომიტეტსო. დღეს-კი ძირს უთხრით არამც თუ ცენტრებს, არამედ ცენტრალიზმსაც (იხ. „Первая общерусск. конференция“). ამას მე უპრინციპობას ვარქმევ, და იმედია არც ამაზე გამიწყრებით, ბ. „მეუმცირესენო“.

ადგილებისთვის ბრძოლას, პოლიტიკურ უხასიათობას, წაჯექ-უკუჯექობას, უპრინციპობას და სხვა ამისთანა წვრილ თვისებებს რომ თავი მოუყაროთ, მიიღებთ საერთო თვისებას — ინტელიგენტურ რყევას, რომელიც ყველაზე პირველათ ინტელიგენტებსა სჭირთ. ცხადია, ინტელიგენტური რყევა — ეს ის ნიადაგია (ბაზისია), რომელზედაც შენდება „ადგილებისთვის ბრძოლა“, „უპრინციპობა“ და სხვა. ინტელიგენტების რყევა კი მათი საზოგადოებრივი მდგომარეობით უნდა აიხსნას. აი როგორ ვხსნი ჩვენ პარტიულ განხეთქილებას. გაიგეთ ახლა, ჩვენო ავტორო თუ რა გარჩევა ყოფილა განხეთქილების მიზეზსა და ფორმებ შორის? ვეჭვობ, რომ გაიგოთ, მეტად რე თუ გაკუჭებული წაიკითხავთ ამ წერილს. და განა ჩემი ბრალია, თუ დაწერილის გაგება არ შეგიძლიათ? საკვირველია ავტორის საქმე! აურევს კითხვებს ერთმანეთში, ჩაიჩენება შუა გზაზე და დაყილებს უგზო-უკვლოთ ლოდიკის ლაბირინტებში! წადი და მუდამ ათრიე გზა არეული მოგზაური! ვისა სცალიან ამისთვის, ბ. „მეუმცირესე“?

ასეთ აბდა უბდა „პასუხს“ იძლევა „სოციალდემოკრატი“ და მისი ახირებული „კრიტიკოსი“. სამაგიეროთ, ის ძალიან სიყოჩადეს იჩენს სხვა სფეროში. თავის რვა ფურცლიან ბრძოლაში რვა იმისთანა ტყუილი გამოხატუნა, რომ სიცილი აგივარდებათ. არა გჯერათ? აი ფაქტები.

ტყუილი პირველი. ავტორის აზრით, „ლენინსა სურს პარტია შეავიწროოს, ვიწრო პროფესიონალურ ორგანიზაცია გადამქროს“ (2 გვ.) ლენინი კი ამბობს: „არ უნდა ვიფიქროთ, რომ ვითომ პარტიული ორგანიზაციები მარტო პროფესიონალურ ორგანიზაციებისგან უნდა შესდგებოდეს. ჩვენ ბევრნაირი ორგანიზაციები გვსაქი-

როგო სხვა და სხვა ჯურისა და სახის, დაწყებული ვიწრო კონსპირატიული ორგანიზაციებიდან და გათავებული ძალიან ფართო და თავისუფალი ორგანიზაციებით“ („პროტოკოლები“ 240 გვ.).

ტყუილი მეორე. ავტორის სიტყვით ლენინსა სურს პარტიაში „მარტო კომიტეტის წევრები შეიყვანოს“ (2 გვ.). ლენინი კი ამბობს: „ყველა ჯგუფები, წრეები, პოდკომიტეტები და სხვა, კომიტეტის განყოფილებებს უნდა წარმოადგენდნენ. ზოგი მათგანი პირდაპირ განაცხადებს პარტიაში შესვლის სურვილს და, როცა კომიტეტი დაამტკიცებს, შევლენ პარტიაში“ (იხ. „Письмо къ товарищамъ“ 17 გვ.). *

ტყუილი მესამე. ავტორის აზრით „ლენინი თხოულობს პარტიაში ინტელიგენტების გაბატონებას“ (5 გვ.). ლენინი კი ამბობს: „კომიტეტში უნდა იყვნენ, რამდენათაც შეიძლება, ყველა მოთავე მუშებო“ (იხ. „Письмо къ товарищамъ“ 7 გვ.); ე. ი. არამც თუ სხვა ორგანიზაციებში არამედ კომიტეტშიაც მოწინავე მუშების ხმა უნდა ბატონობდესო.

ტყუილი მეოთხე. ავტორი ამბობს. რომ, ჩემი ბროშურის „მე 12 გვერ. მოყვანილი ციტატა „მუშათა კლასი“ და სხვ. ერთიანად გამოგონილია“ (6 გვ.). მაშინ როდესაც მე ეს აღგილი პირდაპირ გადმოთარგმნილი მაქვს „Что дѣлать“-იდან. აი რას ამბობს „Что дѣлать“-ი ოცდა მეცხრე გვერდზე: „Рабочій классъ стихійно влечется къ социализму, но наиболѣе распространенная (и постоянно воспроизводимая въ самыхъ разнообразныхъ формахъ) буржуазная идеологія, тѣмъ не менѣе, всего болѣе навязывается рабочему“ (29 გვ.). მე ასე მაქვს გადმოთარგმნილი ეს აღგილი ჩემი ბროშურის მე-12 გვერდზე: „მუშათა კლასი სტიქიურად მიიღებს სოციალიზმს, მარა, მიუხედავად ამისა, ბურჟუაზიული იდეოლოგია, რომელიც უფრო ძლიერაა გავრცელებული ცხოვრებაში (და რომელიც მუდამ სხვა და სხვა ტანისამოსში მოგვევლინება ხოლმე), უფრო ხშირად ეხეჩება გზაში მუშას და უფრო დაჟინებით ეკვიტება მას“. ამას ეძახის ჩვენი „კრიტიკოსი“ ციტატის გამოგონებას! არ ვიცი რას მივაწერო ეს, გულმაღიწყობას თუ შარლატანობას.

ტყუილი მეხუთე. ავტორის აზრით „ლენინი არსად არ ამბობს, რომ მუშები „ბუნებრივი აუცილებლობით“ მიდიან სოციალიზმისკენ“ (7 გვ.). ლენინი კი ამბობს, რომ „მუშათა კლასი სტიქიურად მიიღებს სოციალიზმს“ (Что дѣлать 29 გვ.).

ტყუილი მეექვსე. ავტორი იმ აზრს მაწერს, რომ ვითომ ჩემი შეხედულობით „ინტელიგენციას შეაქვს გარემიდან მუშათა კლასში სოციალიზმი“ (7 გვ.). მაშინ როდესაც მე ვამბობ, რომ „სოციალდემოკრატიის (და არა მარტო ინტელიგენტ-სოციალდემოკრატებს) შეაქვს მოძრაობაში სოციალისტური შეგნება“ (18 გვ.).

ტყუილი მეშვიდე. ავტორის აზრით ლენინი ამბობს, რომ სოციალისტური იდეოლოგია შემუშავდა „სრულიათ დამოუკიდებლათ მუშათა მოძრაობისგან“ (9 გვ.). ლენინს კი მგონი ფიქრათაც არ მოსვლია ეს აზრი. ის ამბობს, რომ სოციალისტური იდეოლოგია შემუშავდა „სრულიათ დამოუკიდებლათ მუშათა მოძრაობის სტიქიური ზრდისაგან“ (Что дѣлать 21 გვ.).

ტყუილი მერვე. ავტორი ამბობს, რომ ჩემი ცნობა: „პლენაროვი „უმცირესობასაც“ ანებებს თავს“—ქო-

რიაო“. მაშინ როდესაც ჩემი ცნობა გამართლდა; პლენაროვმა უკვე გაანება თავი... *)

მე აღარ ვეხები წვრილმალ ტყუილებს, რომლებიც უხვათაა გაბნეული ავტორის ბროშურაში.

ერთ სიმართლეს-კი ამბობს, ღვთის წინაშე ჩვენი ავტორი. ის გვეუბნება, რომ „როცა რომელიმე ორგანიზაცია ქორიკანობას დაიწყებს—მისი დღე დათვლილია“-ო (გვ. 15). ეს რათქმა უნდა, სრული ჭეშმარიტებაა. კითხვა იმაშია, თუ ვინ ქორიკანობს: „სოციალდემოკრატი“ მისი ახირებული რაინდით, თუ კავშირის კომიტეტი. ამას მკითხველი განსჯის.

კიდევ ერთი კითხვაც და გავათავოთ. ავტორი დიდი ამბით გვეუბნება: „ჩვენ გვაყვდრის კავში. კომიტეტი, პლენაროვის აზრებს იმეორებთო. პლენაროვის, კაუცკის და სხვა ასეთი ცნობილი მარქსისტების განმეორება ჩვენ ღირსებათ მიგვაჩნია“ (15 გვ.). მაშ ასე. პლენაროვის და კაუცკის განმეორება ღირსებათ მიგვაჩნიათ. ძალიან კარგი, ბატონებო. ყური დამიგდეთ აბა.

კაუცკი ამბობს რომ „სოციალისტური შეგნება გარედანაა შეტანილი პროლეტარიატის კლასთა ბრძოლაში, და არა ამ ბრძოლიდან აღმოცენებული“ (იხ. კაუცკ. წერილი Что дѣлать-ში 27 გვ.) იგივე კაუცკი ამბობს, რომ „სოციალდემოკრატიის მიზანია შეიტანოს პროლეტარიატში შეგნება მისი მდგომარეობისა და მოწოდებისა“ (იხ. იქვე). იმედია, ამ აზრებს გაიმეორებთ და ექვებს გაგვიფანტავთ, ბ. „მეუმცირესე“.

გადავიდეთ ახლა პლენაროვთან. პლენაროვი ამბობს: „არ მესმის, რატომ ფიქრობენ, რომ ლენინის პროექტი **) ბევრ მუშას ჩაუკეტავს პარტიის კარებსო. იმ მუშებს, რომლებსაც პარტიაში შესვლა უნდათ, ორგანიზაციაში შესვლის არ შეეშინდებათ. მათ არ ეშინიანთ დისციპლინის. ორგანიზაციაში შესვლის შეეშინდება იმ ინტელიგენტებს, რომლებიც ბურჟუაზიული ინდივიდუალიზმითაა გაჟღენთილი. მარა ეს ხომ ხელსაყრელიცაა ჩვენთვის. სწორეთ ეს ბურჟუაზიული ინდივიდუალისტები არიან ხოლმე სხვა-და-სხვა ოპორტუნიზმის წარმომადგენელნი. მათი ჩამოშორება საჭიროა ჩვენთვის. ლენინის პროექტი ის ზღუდვა, რომელიც პარტიას დაიფარავს მათი შემოსევებისგან და ამიტომ, ვინც-კი ოპორტუნიზმის მტერია, ყველამ ხმა უნდა მისცეს ამ პროექტს“ (იხ. „პროტოკოლები“. 246 გვ.).

იმედია, ორქოფობას თავს დაანებებთ, ბ. „კრიტიკოსო“, და პროლეტარული პირდაპირობით გაიმეორებთ ამ აზრებსაც. თუ ასე არ მოიქცევით, ეს იმის ნიშანი იქნება, რომ არ ფიქრობთ, როცა ლაპარაკობთ.

პროესპოლენციები.

თბილისი. 8 აგვისტო. ამ ორი წლის წინეთ, როგორც იცით, საეკლესიო მამულები ჩამოართვეს სომხებს მტაცებელმა მთავრობამ. მართალია, ამისთანა ძალმომრეობა მთავრობისგან „არ ახალია—ძველია“, მარა მოთმინებასაც თავისი საზღვარი აქვს და აი, სომეხმა „საზოგადოებამ“ პროტესტი პროტესტზე განაცხადა. ამ პროტესტებს არც ხალხმა აუარა გვერდი და საკუთარი სისწლით აღბეჭდა თავისი სიძულვილი თვითმპყრობელობისადმი. მოიგონეთ შარშანწინდელი დემონსტრაციები ბაქაში, თბილისში და სხვაგან. „საქმის დასაგვირგვინებლათ“ მთავრობამ თათრები შეაიარაღა ბა-

*) ამის პარტანი გვიკიჟნებს „სოციალდემოკრატიის“ მე-5-ე №-ში. რომ მესამე კრების შესახებ ფაქტები გადამხიზებული გაქვთო!

**) ლენინისა და მარტოვის ფორმულირგვაზეა ლაპარაკი.

*) ჩანს ლენინის აზრით ც. კ-ტის გარდა აღგილობრივ კომიტესაც შესძლებია ორგანიზაციების პარტიაში შეყვანა.

ქაში (6 თებერვალი), მიუსია სომეხებს და მით ერთხელ კიდევ დაუმტკიცა ქვეყანას, რომ მას არაფერი არა სწამს რა ქვეყანაზე, გარდა თავისი თავისა. ახლა მაინც უნდა დაენახა სომხის „საზოგადოებას“, რომ მეფესა და მის შორის ხილია ჩატეხილი. მაგრამ ეს ასე არ მოხდა. საკმარისი იყო მეფის განცხადება — ეკლესიის მამულებს გიბრუნებთ — რომ მონური ხელები უმაღლეს გავრცელებულ იყო და სისხლიან ხელებს ჩასტიდებოდა. ჯერ იყო და მალეობა გაუგზანეს ვარანცოვ-დაშკოვ-ფაშას: მუხლს ვიყრიო მეფის წინაშე და მალეობას ვუხდითო! მარა ეს არ იქმარეს. შვიდ აგვისტოს, კათალიკოსის ბძანებით, პარაკლისი გადაიხადეს „მეფისა და მისი გვარეულობის სადღეგრძელოთ“ ქვემოთში სამღვდლოება თვითმპყრობელობის ბაიარს ქვეშ იდგა და მეფის დღეგრძელობაზე ლოცულობდა, იმ მეფის, რომელიც სომეხთა სისხლის ღვარი და აყენა შარშანწინ ბაქო-თბილის-ნახევანში! „საზოგადოება“ და ხალხი (სამწუხაროთ ხალხიდანაც ბევრი დაესწრო ამ კამედიას) ყურს უდებდა ამ საზოგადოებას! ამხანაგებმა ვერ მოითმინეს ეს ხალხის აბუჩათ ალება, მისი ინტერესების გადაქლევა და ხმა აიმაღლეს: დღეს, როცა თვითმპყრობელობა ეცემა, ჩვენ მალეობას კი არ უნდა ვუხდითო! მას მოტაცებული მამულების დაბრუნებისთვის, არამედ თავს უნდა ვიყრიდეთ პროლეტარიატის გარშემო და რევოლუციონური იერიშისთვის ვემზადებოდეთო! — ამბობდა ჩვენი ორატორი. ესევე ილაპარაკა სხვა ორატორებმა. ის იყო მეოთხე ორატორი იწყებდა სიტყვას, რომ რაღაც ჩოჩქალი ატყუა და მუშტ მოღერებული „კაცები“ წამოვიდა, ჯერ პოლიციელები გვეგონა. მარა გამოჩნდა, რომ სომეხი-ხულიგანები ყოფილიყვნენ, რომლებსაც უკვე მოწყობილი ჰქონდათ „სოციალისტების ალაგმვა“. ამბობენ, „დროშაისტების“ „სტრუქტურებიც“ ერივნენ ამ „საქმეში“: თუ ეს მართალია, დიდი მალეობის ღირსია ბ. „დროშაისტები“... მეფის მთავრობისგან, რომელსაც თავისდა უნებურათ (თუ ნებისით?) ეხმარებიან...

ასე შეუჯავშირდნენ სომხის „საზოგადოების“ „წარმომადგენელნი“ პირ სისხლიან ნიკოლოზს.

ბაძო. პროლეტარიატის ბრძოლა ქვეყანა აახმაურა. მან ყველა გამოაფხიზლა და ფეხზე დააყენა. არც სალდათები ჩამორჩნენ საერთო მოძრაობას და იმათაც თვალი გაახილეს. რუსეთის სალდათებსა და მატროსებს გარდა; ეს ბაქოს სალდათებსაც ემჩნევა. კი ხანია, რაც ჩვენმა კომიტეტმა აქაური „გარნიზონის“ ჯარში მოაწყო პროპაგანდა და აგიტაცია. სალდათები ხარბათ ეწაფებიან სოციალდემოკრატიულ სწავლას, პროპაგანდამ ნაყოფი გამოიღო და აი, სალიანის პოლკის უმრავლესობა პირდაპირ გვიცხადებს, რომ მუშებს არა შეეთნვევაში არ ესვრის და მეფის მთავრობას შეებრძოლება. მთავრობა დაფატურდა და შეუღდა „მოთავეების“ ძეხბას. ჯერ თითო სალდათებში ეცადა გაეშვიონებია ვინმე და მათი შემწევობით აღმოეჩინა „მოთავეები“ მარა ამათ! მიუხედავად იმისა, რომ სალდათები კარგა იცნობდნენ პროპაგანდისტებს, მთელ პოლკში ერთი არ აღმოჩენილა, რომ მთავრობას დახმარებოდეს ამ ბინძურ საქმეში. ბოლოს საგანგებო პროვოკატორი მიუჩინა მთავრობამ. აი ამ პროვოკატორის შემწევობით დაიჭირა მან ერთი უნტერაფიცრათ ნამყოფი, ამხანაგი პოლტნიკოვი, ჩავადო ციხეში და შემდეგ საუკუნო ციხიბრი მიუსაჯა. პროკურორმა თავის სიტყვაში მსაჯულების ყურადღება მიაქცია იმ გარემოებას, რომ ჯარი ერთადერთ ბურჟუა მეფის მთავრობის და საჭიროა დავიცვათ ის სოციალდემოკრატიების შემოსევისგან. ამიტომ ის თხოულობდა მსაჯულებისგან მკაცრად დაესაჯათ პოლტნიკოვი. დამცველები პასუხობდნენ თავგასულ პროკურორს, რომ გვიანდაა, მკაცრი ზომები მაინც ვერ იხსნის დღევანდელ წესებში.

პ ა რ ტ ი ი დ ა ნ .

ჩვენ მივიღეთ ცენტრ. კომ. ღია წერილი, სადაც ის ურჩევს „უმცირესობას“ პარტიულ მთლიანობაზე იზრუნოს და „უმრავლესობას“ შეუერთდეს („პროლეტარი“ № 11).

ჩვენ მივიღეთ თბილისის „მეუმცირესების“ რეზოლიუცია, მიღებული 70 კაცისაგან, სადაც ისინი ამბობენ, რომ არ შეუძლიანთ ნდობით მოეპყრან ც. კ — ტის წინადადებას შესახებ შეერთებისა; რადგანაც უმრავლესობას „დამლუპველი პოლიტიკა“ აქვს და ჯერ „არ მოურეცხია ის ჩირქი“, რომელიც მას მესამე კრებამ მოსცხოვო. საკვირველია „მეუმცირესების“ საქმე! ჩემი შენ გითხარ — გული მოგიკალო, რომ იტყვიან ხოლმე, სწო-

რეთ ისე შვრებიან! მოიგონეთ ისტორია „მეუმცირესების“ მეორე კრებამ არ აიჩრია ყველა თქვენი ბელადები — ეს კრების საქმე იყო. თქვენმა ბელადებმა — კი უარყვეს კრების სურვილები და ზოიკოტი გამოუცხადეს პარტიას — გინდათ თუ არა ც. ორგანო გადმოგვეცითო. ჩვენ დაგიტმეთ და ც. ორგანო გადმოგვეცით. ლიგა, სადაც მეტი წილი „უმცირესობა“ იყო, არ დაემორჩილა ც. კომიტეტს — ჩემი წესდება ჩემი ნებააო. ეს ეწინააღმდეგებოდა პარტიის წესდებას, მარა პარტიის მთლიანობისთვის აქაც დაგიტმეთ. თქვენ მაინც არ დაკმაყოფილდით, ე. ი. თქვენ კი არა, თქვენი ბელადები, და პარტიის ზურგით უკან საიდუმლო ორგანიზაცია შეადგინეთ პარტიის დასამორჩილებლათ. თქვენ, რომელნიც მუდამ იმას იძახდით, რომ ყველამ უნდა იცოდეს, პარტიაში რაც ხდებაო, — საიდუმლო ორგანიზაცია შეადგინეთ და ასე გვებრძოდით ამხანაგებს! ვის, ემალეოდით? ამხანაგებს? რას ემალეოდით? სიმართლეს? ვის წინააღმდეგ ეწეოდით შეთქმულობას? ამხანაგების?... ჩვენ მიგიხვდით ყველა ამას და საჯაროთ პასუხი მოგთხოვეთ (იხ. „Вопросы и ответы“) მარა თქვენ რიგანი პასუხი არ მოგვეცით — მხოლოდ იგინებოდით, გამოგვაშკარავეთო! განა პარტია არ უნდა იცნობდეს თავის წინამძღოლს? ჩვენ აქაც დაგიტმეთ — ჩვენი დანაშაულობა მხოლოდ ეს იყო რომ ხშირათ გითმობდით — და გთხოვეთ: წავიდეთ მესამე კრებაზე, გულდაგულ შევხედეთ ერთმანეთს და შევთანხმდეთ როგორმე, მით უმეტეს, რომ რევოლუცია ახლოვდება და საჭიროა შეერთებული შევხედეთ-თქო. თქვენ ეს არ ინდომეთ, ჩვენთან კრებაზე არ მოხვედით, ცალკე კონფერენციით შეიკრიბეთ და მით ქვეყანას ამცნეთ, რომ თქვენთვის საკუთარ ჟინს უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე პარტიის მთლიანობას. და აი, ახლა შემდეგ გვეუბნებით: ჩირქი მოირეცხეთო! დაფიქრ დიდი „მეუმცირესებო“, დაფიქრდით: ჩვენ ფიქრობთ, რომ უკუღმა მოქცეულხართ და რაც თქვენი ბელადებისთვის უნდა გეთქვით, ჩვენ გვეუბნებით..

ჩვენ მივიღეთ „წერილი ბრძ. რედაქციაში“, გამოგზავნილი იმ მუშებისგან, რომლებიც „ყურს უდებდნენ მესამე კრებაზე მოხსენებას“ (თბილისში). ამხანაგები გვთხოვენ გამოვაცხადოთ, რომ ისინი უკანონო სთვლიან მესამე კრებას და ამიტომ სიმართლეს არ ლაპარაკობს „პროლ. ბრძოლა“, როცა უცხადებს 9 №-ში, რომ თბილისში უნდაგროვდებოდეს გამოუცხადეს მოხსენებას ყურის მგდებლებმაო. რ. იროთა ყოვლით აუხსნათ ამხანაგებს, რომ ჩვენ „მეუმცირესებო“ გვეყვება სახეში, რაც თავისთავად ცხადი უნდა იყოს მკითხველისთვის (ამ „წერილს“ შემდეგ №-ში დავბეჭდავთ. ახლა ადგილი არ გვეყო).

ჩვენ მივიღეთ: პროკლამაცია „29 აგვისტოს თავდასხმა“, სადაც აწერილია თბილისის სისხლის ღვრა, და რომელიც ასეთი ლოზუნგით თავდება: „ძირს ვერმიშვი“! თბილისის სისხლის ღვრა და ძირს ვერმიშვი! რას იტყვით მკითხველო? ვისი იქნება ეს პროკლამაცია? ჩვენ გვახსოვს ქუთათური სემინარისტების ფურცელი, ისიც ასე უცნაურათ თავდებოდა: ძირს მასწავლებელი, გაუმარჯოს პოლიტიკურ თავისუფლებას! ვიფიქრეთ, რომ ეს პროკლამაცია ამ სემინარისტების იქნება, ან გიმნაზისტებისთქო, გადავხედეთ და დავრწმუნდით, რომ თბილისის „უმცირესობის“ კომიტეტისა ყოფილა. რა ლატაკი უნდა იყოს ის „კომიტეტი“, რომელსაც დღევანდელ დროს მეტი ლოზუნგი ვეღარ უბოვნი, გარდა ძირს ვერმიშვისა! თბილისში პროლეტარიატის სისხლი იღვრება, პაერში აჯანყების სუნი ტრიალებს, ხალხი ბრაზმორეული გაჰყვრის: იარაღი, იარაღი, და „თბილისის კომიტეტი“ კი იძახის: ქალაქის თავი ვერმიშვი და მისი სტორაჟები მოიშორეთ, ისინია ჩვენი დამლუპველი, აჯანყებისთვის მზადება და თვითმპყრობელობის დამხობა — ეს მეორე ხარისხიანიაო! საწყალი „ხელმძღვანელები“!

ჩვენ მივიღეთ ქათურიდან რეზოლიუცია, სადაც 200 პერვესელი მუშა „ზიზღს უცხადებს მეუმცირესებს; გრიგოლს“ რომელმაც ამხანაგ კობაზე ცრუ ხმები გაავრცელა ჯერეკაში კამათის გამო“.

დამატება „პროლეტარიატის ბრძოლის“ 11 №-სა.

✓

თბილისი. ქალაქის თვითმართვლობის დარბაზი, რამდენიმე დღე პოლიტიკურ აგიტაციის ასპარეზით გადაიქცა. აქ იკრიბებოდნენ, თითქმის ყოველ საღამოს, ადგილობრივი მუშები და საზოგადოების ის ნაწილი, რომელსაც თვისუფალ სიტყვის მოსმენაკი ხანია სწყურია. ამ კრებებზე ლაპარაკობდნენ მეფის მთავრობის უვარგისობაზე და მის განადგურებას ყველა ერთხმით ითხოვდა. მთავრობა უყურებდა ყველა ამას და სდუმდა... ბევრს ეგონა, რომ მთავრობა შედრკა, წინააღმდეგობის თავი აღარა აქვს და ძალა უნებურათ დაუთმო ხალხს სიტყვის და კრების თავისუფლებას; მაგრამ ასე ეგონათ, მხოლოდ გულუბრყვილობებს, რომლებიც თვითმპყრობელობას კარგათ არ იცნობენ. „თავისუფლება“ 25 აგვისტოდან დაიწყო. ამ საღამოს ქალაქის „მამებს“ კავკასიაში ერობის შემოღებაზე უნდა მოელაპარაკნათ. ეს გაიგოსოციალდემოკრატიულმა ორგანიზაციებმა („უმცირესობისამ“ და „უმრავლესობისამ“) და გადასწყვიტეს კრებაზე დასწრება, სხვა-და-სხვა განძრახებით, რასაკვირველია. თვითმართვლობის დარბაზში თავი მოიყარა—2000-მე მუშამ. ეს არ ეპიტნავათ „მამებს“ და დარბაზი მიატოვეს. დარბაზი ზოგიერთი, უფრო „გულადი“, მაგრამ ისინიც შორიდან უთვალთვლებდნენ „უკანონო“ ყრილობას. ხმოსნების გაპარვამ კრება ვერ ჩაშალა. ხალხმა აირჩია თავმჯდომარე და შეუდგა კითხვის განსჯას. მეუმცირესეთა წარმომადგენელმა წაიკითხა რეზოლიუცია, მიღებული მათ მეორე კონფერენციაზე. —მეუმრავლესეთა ორატორებმა გამოსთქვეს ის აზრი, რომ ერობას ბოიკოტი უნდა გამოუცხადოთ, როგორც კონტრ-რევოლუციური მოვლენასო. კრებამ გასტანა 4 საათამდე და მშვიდობიანათ დაიშალა. ამის შემდეგ თითქმის ყოველ ღამე იკრიბებოდა 200—300 კაცამდე, მსჯელობდნენ თავისუფლათ და პოლიციის არც ერთხელ ხელი არ შეუშლია, იყო სულგანაბული და იცდიდა. ასე გასტანა 29 აგვისტომდე. ამ დღეს ხმა გაეარდა, რომ ქალაქის „მამებმა“ სახელმწიფო სათათბიროზე უნდა „ითათბირონ“ და მუშებსაც იწვევენო. საღამოს 8 საათ. საბჭოს დარბაზთან 2000—2500 ქალმა და კაცმა მოიყარა თავი. უმრავლესობას მუშები შეადგენდნენ, რომლებსაც „უმცირესობის“ ორგანიზაცია ხელმძღვანელობდა. დარბაზის კარა დაკეტილი იყო; მუშებმა შეამტკრიეს და შევიდნენ. და რაკი „მამები“ ახლაც არსად გამოჩნდნენ, კრებამ გადაწყვიტა ბაქოში მომხდარ ამბებზე ელაპარაკნა. სულ ნახევარ საათს არ გაუვლია, რომ დარბაზში პოლიციელი შემოვიდა და გენერალ-გუბერნატორის სახელით განაცხადა: —„დაიშალენითო“. აღელვებულმა ხალხმა შესძახა: „ძირს პოლიცია, ძირს თვითმპყრობელობა“-ო. პოლიციელმა მიაშურა კარებისაკენ; მას გაყვა მცირე ნაწილი კრებისა. აქ თავმჯდომარემ კრება გაამხნევა და განახლდა მსჯელობა. გაიარა კიდევ 15 წუთი და შენობას 400—500 კახაკი შემოერტყა ირგვლივ, და დარბაზშიც შეიქრნენ გამხცეცხლები. ხალხმა დაინახა თუ არა კახაკები შეჩოჩქოლდა და წამოესვლა დააპირა. ამ დროს იგრიალა ზალპმა, მას მოყვა მეორე, მესამე და შეკრთა კრება. თავზარ დაცემული ხალხი მოადგა გასავალს, მაგრამ კარები დაკეტილი დახვდა და, მოემწყვდა აღრევე დაგებულ ხაფანგში. დადგა ჯოჯოხეთური წამი: ყოველ მხრიდან ტყვია სეტყვასავით მოდის, —ქუჩიდან დარბაზში, დარბაზიდან გასავლებში, და აწვეს კა-

ცს-კაცზე. კარიდორებში ჩაყენებული კახაკები კონდახებით და მათარხებით უხვდებიან და ასახიჩრებენ ყველას; მეორე რიგი კახაკებისა დახოცილ-დაჭრილებს ისვრის კიბეებიდან და მით ბრძოლის ველს უფართოვებს ჯვაროსან „მეომრებს“; ამავე დროს არ ივიწყებს თავის „ხელობას“ და სძარცვავს, როგორც მკედრებს, ისე ცოცხლებს. ბევრმა თანჯრიდან მოინდომა გადმოხტომა, მაგრამ შეხტომ სთანგვე უკანვე გადმოვარდა, ტყვიით გულგამირული. უარეს სურათს წარმოადგენდა შენობის ქვედა სართული—აქ, ბნელ სარდაფებში და კარიდორებში შემწყვედულ ხალხზე, დაგვილი ძაღლებივით ნადარბოდნენ ბაშიბუზუკები. ესევე იყო ქუჩებშიაც—ვინც-კი, როგორმე თავს დააღწევდა შიგნით მხეცებს, ის გარეთების მსხვერპლი ხდებოდა და ასე შეუწყნარებლათ იღვრებოდა უიარაღო ხალხის სისხლი, როგორც შიგნით, ისე გარეთ. ამ საზიზღარმა „ომმა“ გასტანა 40 წუთამდე. მოკლულია 60-დე ქალი და კაცი. დაჭრილთა რიცხვი არაა გამორკვეული, ამბობენ 300-დეო; მათში ბევრი სასიკდილოთაა დაჭრილი.

ასე დაიწყო თვითმპყრობა—ბამ „რეფორმები“ კავკასიაში. უნდა სამწუხაროთ აღვნიშნათ, რომ ორგანიზაციის მოუშზადებლობამ ყოველივე მოლოდინს გადააქარბა; არავითარი სამხადისის ნიშანწყალი არ ეტყობოდა დაწყობილ საქმეს. სამაგიეროთ მთავრობა სამაგალითოთ იყო მომზადებული; როგორც ჩანს დიდ წინააღმდეგობას ელოდა, მაგრამ პატარაც არავის გაუწევია, რის გამოც ასე დაუსჯელათ შერჩა თავის მხეცობა.

ამ დრამის შემდეგ, 31 აგვისტოს, „მეუმცირესეთა“ კომიტეტმა ფურცელი გამოუშვა, სადაც ამ ხოცვა-ჟლეტის ისტორიაა აწერილი და მისი მიზეზები დასახელებული. ამ ფურცელში უმთავრეს დამნაშავეთ ქალაქის თავი (ვერმიშევი), ქალაქის ხმოსნები და „სტოროჟები“ არიან გამოკვანილი. ფურცელი ასე თავდება: „ძირს ვერმიშევი!“ საკვირველია, რატომ ვერმიშევი „ძირს“ და არა ის დედა-ბოძი, რომელზედაც ვერმიშევი და საზოგადოთ ბურჟუაზიის დამცველები ეყრდნობიან გაჭირვების დროს?! ნუ თუ პროლეტარიატის ლოზუნგი ვერმიშევის ძირს ჩამოგდება უნდა იყოს? განა სოციალდემოკრატია ქალაქის თავის და მისი „სტოროჟების“ ჩამოგდება უნდა დაისახოს მიზნათ ამ რევოლუციის ხანაში? ნუ თუ პროლეტარიატის პარტია ამ წვრილმანებზე უნდა ხურდავდებოდეს, ვიღაც ვერმიშევზე უნდა მიიტანოს იერიში, მაშინ, როცა თვითმპყრობელობა ხელუხლებელია? გიკვირთ, როგორ ავიწყდებათ „მეუმცირესეთ“ ის ქეშმარიტება, რომ: „წყალი სათავეში უნდა მოწყდეს“? მაგრამ, დიდ იმედებს დიდი გაცრუება მოსდევსო, იტყვიან. და, აი მათაც ასე დაემართათ. ისინი მუდამ დიდ იმედებს ამყარებდნენ ლიბერალებზე: მათ ბანკეტებზე მიდიოდნენ იმ აზრით, რომ სოციალდემოკრატიული რეზოლიუცია გაეყვანათ და თავის მოთხოვნები ლიბერალების საშვალეობით განეხორციელებინათ. ბულიგინის მიერ მოწვეულ საერო კრებიდან—დამფუძნებელ კრებას გამოელოდნენ, რადგან ფიქრობდნენ, რომ ყველა პარტიებს ჩვენ მოვიმხრობთ და მთავრობა მარტო დარჩებაო და სხ... და რაკი ეს მოლოდინი არ გამართლდა, მათი ოცნება პირველსავე შემთხვევაში სინამდვილეს შეეღწეა და მით იმედები გაუტრუვა, კმითამ ჩაცვინდნენ „მეუმცირესენი“ მეორე უკიდურესობაში და ვერმიშევზე გაილაშქრეს.

ასე ემართება ყველას, ვინც მტერს მოყვრათ მიიღებს. იმედია ახლა მაინც—გაიცნობენ ეს ახირებული მეთაურები ლიბერალების ნამდვილ ბუნებას და მათ ალერსს თავს მიანებებენ.

მთავრობის მხეცურ ჟღერას მუშებმა ერთი დღის გაფიცვით უპასუხეს. გაფიცვამ შესამჩნევად ჩაიარა—1 სექტემბერს მთელი ქალაქის მაჯის ცემა შეჩერებული იყო.

ბაძო. საერთო გაფიცვას, რომელიც ბაქოს საშინელი ამბების (20-27 აგვ.) რამდენიმე დღის წინად მოხდა, მთლათ უმნიშვნელოთ არ ჩაუვლია ამ ამბებისთვის. საერთო გაფიცვას რომ სხვა ბოლო ჰქონდა შეიძლება იმ საშინელებათა მოწამე აღარ გყოფილიყავით. ამ აზრის სიმართლეს ქვევით დავინახავთ—ამიტომ საჭიროთ ვთვლით ორიოდ სიტყვით საერთო გაფიცვას შევხვათ. უმცირესობამ და დროშაისტებმა ყოველივე ღონისძიება იხმარეს რომ საერთო გაფიცვა ჩაეფუშათ: ცნობილი ბაქოელი ბელოდი მუშემცირესეთა ასეთ დარღვევას აძლევდა მუშემცირესე მუშებს:—როცა გაფიცვის მეთაურები თქვენ ზავოდში მოვლენ მუშაობის შესაჩერებლად, ზრდილობას ძალიანაც ნუ აპყვებით—სცემეთ და გარეკეთო. ასეთმა სიტყვებმა მუშემცირესე მუშებიც-კი გულის სიღმემდის აღაშფოთა—მაგრამ ხელის შეშლა-კი მაინც გადსწყვიტეს. დროშაისტები იარაღის გამოღებასაც-კი იყენენ დამუქრებულად. და რადგანაც დაშლა ყოველთვის ადვილია აშენებაზე ამ ამრევ-დამრევებსაც არ გაუჭირდათ საერთო გაფიცვის ჩაფუშვა—ამ დეზორგანიზაციის დაწვრილებით აწერას აღარ გამოვეციდებით. გაფიცვის ჩაფუშვამ მთელი ბაქოს პროლეტარიატი სულთ დააბზუნა—თვით უმცირესობის ორგანიზაციის გარშემო მყოფი მასსა, გრძნობდა რა თვისი ბელადების სიმტყუნეს, სულთ დაეცა. ამნაირათ ის, ვისაცერთი კვირის შემდეგ ხმა უნდა აემაღლებოდა მხეცური სცენების შესაჩერებლათ—ბაქოს პროლეტარიატი—ენერგია ჩამქრალი, ეჭვებით ხელ-ფეხ შებოროტილი აღმოჩნდა. ამან ხელები გაუხსნა მომავალი საშინელი დრამის გმირებს. დროშაისტები და პანისლამისტები ემზადდებოდნენ.—თუ ზოცვა დაიწყება, ჩვენ მზარული ვიქნებით; ისეთ სისხლის აბანოს გაუშვართათ თათრებს, რომ თავის დღემდე არ დაივიწყონა“,—ამბობდნენ დროშაისტები. რამდენიმე დღის წინადვე დაიწყო მითქმა-მოთქმა მომავალ შეტაკებაზე, მთავრობამ იცოდა, რასაკვირველია, რაცა მზადდებოდა მაგრამ ასაცილებლათ არაფერს არა ცდილა. ის მხოლოდ მაშინ ჩაერია, როცა გვიანდა იყო, და ხოცვაში მხურვალე მონაწილეობა მიიღო. პირველ ორ დღესვე აღმოჩნდა, რომ დროშაისტები გაცილებით უკეთესად მომზადებულიყვენ ვიდრე თათრები. ამბალების და ამშარას მომზადებაზე ხომ სასაცილოც იქნებოდა ლაპარაკი—იმათ „პოლიტიკის“ დარდი არასოდეს ჰქონიათ. აი სწორედ ესენი ხდებოდნენ ეროვნულ პოლიტიკის მსხვერპლნი. დროშაისტები შეუბრალებლათ უშენდნენ ტყვიას ამბალებსა და ამშარას ოღონდ თათრის სახელი-კი რქმოდათ. არც თათრები აკლებდნენ სამაგიეროს—მხეცური ფანატრისმით აწამებდნენ და ხოცავდნენ, ვინც-კი ხელში ჩაუვარდებოდათ. ვისაც თავის თვლით არ უნახავს, ის ვერც წარმოიდგენს... საერთოდ თათრები მეტი დაიხრცა.

ბალახანაში და ბიბიებიზაში უფრო საზარელი სურათები ხდებოდა. აქ სიკვდილს ცეცხლიც მიემატა და ყველაფერი გაანადგურა. მთავრობა აქაც საუცხოვო თადარიგს იჩენდა—ხალხი სწყდებოდა გამხეცებულ ბრბოს მახვილით და ტყვიებით, მათ სარჩოსაბადებელს ცეცხლი ნთქავდა და ხულიგანები არბევდნენ, მთავრობის წარმომადგენლები-კი იძახდნენ ჩვენ მანდ საქმე არა გვაქსო. ის სულ სხვა რამეს ზრუნავდა. ბალახანის ერთ რაიონში ზაბრატში, მანთაშევის ზავოდში თათრებმა რამდენიმე ათი სომხის ოჯახი მოიმწყვდიეს და დღე დღეზე ამოწყვეტას უპირებდნენ. მომწყვდეულებს იარაღი სამყოფი შეესწროთ და გმირულად თავს იცავდნენ. ორი ათასამდე თათრების შეიარაღებული ურდო ხუთი ექვსი დღის განმავლობაში დღე და ღამე არ ასვენებდნენ და ყოველ წამს ლამობდნენ შევარდნას. სომხებს გამოჰლიათ სურსათი—და სამი დღის განმავლობაში დახალული ქერით იკვებებოდნენ. მდგომარეობა თანდათან კრიტიკული ხდებოდა... მთავრობას მათი განწირული ყოფა-კი არ აღარდებდა, არამედ ის რომ... მათ იარაღი ჰქონდათ და თათრებს მოხერხებით იგერებდნენ. აღმინისტრაციამ მოლაპარაკება გამართა მათთან—იარაღი აიყარეთ და სამშვიდობოს გაგიყვანთო. როცა მოსალაპარაკებლად მიხსლოვნებ უნდოდათ ზა-

ვის ნიშნათ დროშას უფრიალებდნენ, სიფრთხილეს თავი არ სტკივდა. ბოლოს ზარბაზნითაც დაემუქრენ. სომხებმა სთხოვეს ქაღალდი და ბავშვები მიიყვანეთ სადგურზე და ჩვენ აქ ვიქნებითო. მთავრობა ამაზე არ დათანხმდა. მეტი ღონე არ იყო უნდა იარაღი გადაცეთ. მეორე ალაგას ასევე მომწყვდეულ სომხებს (საბუნჩო საავთმყოფოში) ზარბაზნი დაუშინა... (შემდეგი იქნება).

ჰიათურა (მიტინგები ერობის წინააღმდეგ). მეფე „გაბულა კეთილდა“, მან კეთილი ინება და ხალხს ნასუფრალი გადმოუყარა თავისი „მოწყალება“ არ მოაკლო კავკასიასაც, ერობა შემოიღო და ამ „მოწყალების“ დასარიგებლად დაგზავნასოფლებში თავისი დამქაშები. აქაც ჰიათურის რაიონშიაც მომზადდნენ პოლიციელები, მეფის მოციქულები და ამცნეს ხალხს მეფის „გაბულა-გაბულა“ კავკასიაში ერობა შემოგვავსო. მაგრამ წარმოდგინეთ მათი გაკვირვება, როცა ხალხმა მეფის „საჩუქარი“ არ მიიღო და ეს ძალათ მაცხონენი კულ-ამბთუებული გამოსტუმრა... თანახმად მესამე კრების დადგენილებისა (разрешения об отношении к тактике правительства напавших поревоорота) და აგრეთვე ქუთაისის კონფერენციის გარდაწყვეტილებისა, ჩვენმა ორგანიზაციამ ზომები მიიღო, რომ ხალხს ბოიკოტი გამოეცხადებია ერობისთვის... შემუშავდა ამაგარი პლანი. წინ-და-წინ, სანამ პოლიციელები მოვიდოდნენ სოფლათ, ჩვენ აგიტატორებს, უნდა გავწია აგიტაცია ერობის წინააღმდეგ თვითონ კრების დღესაც, როცა პოლიციელები მოვიდოდნენ, ჯერ უნდა დაგვეცლია მათთვის ლაპარაკი. გაათავებდნენ თუ არა,—უნდა გამართულიყო მიტინგი, სადაც უნდა გამოსულიყო ჩვენი აგიტატორი, რომელიც ილაპარაკებდა პოლიციელების წინააღმდეგ. მეფის დაყვავების პოლიტიკის შესახებ, დამფუძნებელ კრებაზე და ურჩევდა ხალხს არ ამოეჩრიათ წარმომადგენელი. უნდა აშვეებულიყო დროშა და მარსელების სიმღერით უნდა გავგემათა დემონსტრაცია...

ყველგან გატარდა ეს პლანი, სადაც-კი კრებები მოხდა ჩვენს რაიონში: 24 აგვისტოს ს. კაცხში (სადაც შეკრებილი იყო კაცხის და რვანის საზოგადოება) პოლიციელებს პროტესტი გამოუცხადეს ერობაზე—გაიმართა მიტინგები. აიშართა დროშა, იმღერეს „მარსელიეზა“. ასეთივე ამბავი მოხდა 25 აგვ. ს. თხვისში (სადაც მოწვეული იყო ქორეთისა და პერევისის საზოგადოება). ამავე დღეს კიდევ პროტესტი გამოუცხადეს მთავრობას სხეითისა და მუჯირეთის საზოგადოებებში. აგრეთვე მოხდა ს. სეერში—27 აგვისტოს (აქ ჩხიროულისა და მერევის საზოგადოება იყო) და ს. დილიკოურში (ბოსლევისა და საზანოს საზოგადოება). „მუშემცირესნი“ შეეცადნენ თავიანთი ტაქტიკის გაყვანას, მარა ვერას გახდნენ. სასაცილო მდგომარეობაში ჩავარდნენ ისინი. არ იცოდნენ რა გზას დადგომოდნენ. (მათ თავიანთ კონფერენციის გარდაწყვეტილება არ მისვლიდათ). ერთ ხანს აგვეყენ ჩვენ და ჩვენს ტაქტიკას დაადგენ, მაგრამ როცა რამდენიმე დღის შემდეგ მოუვიდათ კონფერენციის გარდაწყვეტილება „კაცები აირჩიეთო“—მაშინ გვიანდა იყო მათ უკვე ხალხში (თავიანთ რაიონში საჩხერეში) ნათქვამი ქონდათ „კაცებს ნუ აირჩევთო.“ მათ უკუღმა აგიტაცია გასწიეს „კაცები აირჩიეთო“. მაგრამ ხალხმა ყური აღარ დაუგდო.

შეცდომის გასწორება. 14 გვ. მეორე სვეტში ქვევითან მე-5 სტრ. არის: პროფესიონალურ ორგანიზაციათ. უნდა იყოს—პროფესიონალურ რევოლუციონერთა ორგანიზაციათ. იგივე შეცდომა 2 სტრ. ქვეით. 16 გვ. მეორე სვეტში ზევითან 21 სტრ. არის: გამოგვამარავეთო. უნდა იყოს: რათ გამოგვამარავეთო.

ივლის-აგვისტოს განმავლობაში მივიღეთ: მანგლის. 26 მ. ჰიათურ. 30 მ. იქიდანვე 200 მ. ქუთ. 10 მ. იქიდანვე 20 მ. ც. კ.—სგან 100 მ. კოლუმბისგან 5 მ. გრიგოლასგა 1 მ. გორ. 30 მ. ბაქ. 35 მ. სურამ. 43—50 კ. მანგლის. ეგორასგან 35 მ. ყვირილ. 31 მ. ქიზიყ. 44 მ. ბასილეთელისგან 500 მ. ნადეჟდასგან 300 მან.

ჯაუშუმაი ჰიზიუში: პეტრე დარჩიევი, ლევან სიყმა-შვილი, სოფლის მწერალი შაქრო კავალიშვილი.